Влада — Радам!

Голос України

Газета Верховної Ради Української РСР ◆ № 56 ◆ П'ятниця, 22 березня 1991 року ◆ Ціна 10 коп.

Кажуть, що револьверний чи якийсь інший постріл у натовпі часто нагадує вихлоп автомобіля або навіть ладки-ладусі, — якщо це не кіношний, а справжній постріл.

Чимало криміналістів, навіть чудових професіоналів, часто заплутуються саме на цьому, і річ не в їхній глухоті, а тільки у фізичних властивостях звуку.

Ладки-ладусі, де були?..

Коли на вулиці гримить постріл — натовп таки розбігається, маючи добрі вуха й усвідомлюючи небезпеку.

Безпорадними й безпомічними залишаються на тій вулиці тільки ті, хто й справді не здатен добре орієнтуватися в звуках цього складного світу.

Ладки-ладусі...

Уявіть собі їх на просторах наших вулиць та майданів.

Може, їх не так і багато, та все ж...

Фотоматеріал «Глухота» — на 9-й сторінці під рубрикою «Дзеркало».

Фото Сергія Ковальчука.

Більшість сказала: «так»

Учора відбулося чергове засідання Центральної республіканської комісії референдуму СРСР та опитування населення Української РСР. З доповіддю виступив голова комісії В. Бойко.

Було відзначено, що в цілому ця перша в історії нашої країни кампанія пройшла організовано, при досить високій активності громадян.

До списків для голосування у референдумі було внесено 37 мільйонів 732 тисячі громадян. Взяли участь у голосуванні 31 мільйон 514 тисяч чоловік, що становить 83,52 відсотка. У Вінницькій, Полтавській, Тернопільській, Хмельницькій, Чернігівській областях проголосувало понад 90 відсотків громадян. Дещо нижчою була активність населення на референдумі в Києві (71,5 відсотка), Севастополі (74,7), а також у Дніпропетровській Донецькій, Кримській та Харківській областях (близько 80 відсотків).

Із загальної кількості учасників референдуму 70,16 відсотка висловилися за збереження СРСР як оновленої федерації рівноправних суверенних республік. Негативно на це питання відповіли 27,99 відсотка громадян.

В опитуванні населення Української РСР взяли участь 83,48 відсотка включених до списків голосування. Переважна їх більшість (80,17 відсотка) висловила згоду з тим, що Україна має бути у складі Союзу Радянських суверенних держав на засадах Декларації про державний суверенітет. Кількість громадян, які відповіли «ні», склала 5,7 мільйона чоловік, або 17,97 відсотка.

Тож можна зробити висновки, що більшість населення України висловилася, по-перше, за збереження СРСР і, по-друге, за такий Союз суверенних держав, до якого Україна має увійти на засадах Декларації про державний суверенітет.

З повідомленням про розгляд звернень громадян та організацій до Центральної комісії референдуму СРСР виступив секретар комісії М. Литвин.

Комісія прийняла постанови про порядок зберігання документів референдуму СРСР та опитування населення Української РСР.

Людмила БАРАНЕВИЧ.

Голос України

Газета Верховної Ради Української РСР

Головний редактор Сергій ПРАВДЕНКО

Редколегія:

Олександр БІЛИК заступник головного редактора

Анатолій ГОРЛОВ заступник головного редактора

Олександр ЄМЕЛЬЯНОВ член-кореспондент АН УРСР

Володимир КРАСНОДЕМСЬКИЙ

Леонід САМОЙЛЕНКО заступник головного редактора

Борис СИДОРЕНКО заступник головного редактора

Анатолій СОЛОНСЬКИЙ

Віталій СУДДЯ відповідальний секретар

◆

Засновник — Верховна Рада Української РСР.

◆

Адреса редакції: УРСР, 252047 Київ-47, вул. Нестерова, 4

Рукописи не рецензуються і не повертаються.

Думки авторів публікацій у «Голосі України» не завжди збігаються з точкою зору редакції.

Індекс 60955.

Тираж 166.300.

Передплатна ціна на рік 19 крб. 80 коп.

◆

Газета виходить 5 разів на тиждень. У вівторок — на 8 сторінках, середу, четвер, п'ятницю та суботу — на 16 сторінках.

ЗВИЧКА ПРАЦЮВАТИ

МОЖЕ СТАТИ ДРУГОЮ НАТУРОЮ

Вечірнє засідання почалося з дружнього шелесту газетних сторінок у залі й обіцянки «репресій» з боку Президії. «Треба буде знову впровадити таку, не дуже цивілізовану, форму, як повідомлення виборців, хто з їх обранців ходить на сесію, а хто ні», — «пригрозив» депутатам - заочникам Л. Кравчук.

На черзі — розгляд двох документів: про внесення змін і доповнень до Кодексу законів про працю УРСР та проект Закону про банки і банківську діяльність Української РСР в другому читанні.

Попередня робота над законопроектом про регулювання трудових відносин, як пам'ятаєте, супроводжувалася бурхливими дебатами. Депутати дійшли певної згоди тільки після того, як доручили відповідним комісіям ще відпрацювати сім статей. Мова йшла про встановлення нормальної тривалості робочого дня працівників взагалі та жінок, які мають дітей, зокрема, про визначення терміну частково оплачуваної відпустки по догляду за дитиною та інші важливі питання, які, до речі, викликали не тільки пристрасні виступи депутатів, а й велику кількість листів до редакції.

Про виконану роботу доповів голова Комісії з питань соціальної політики та праці М. Білоблоцький.

З Миколою Петровичем можна погодитись. Голосування оцінило зусилля комісій над додатковим завданням: усі сім статей були прийняті абсолютною більшістю голосів.

Отже, згідно з внесеними змінами і доповненнями до Кодексу законів про працю Української РСР підприємства і організації при укладанні колективного договору можуть встановлювати меншу норму тривалості робочого часу, ніж передбачено в частині першій статті 50, тобто менше сорока однієї години на тиждень. За рахунок власних коштів на підприємствах і в організаціях також може скорочуватись до шести годин тривалість робочого дня для жінок, які мають дітей віком до 14 років та дітей-інвалідів. Будемо сподіватись, що ці права не тільки зберігатимуться на паперах, «для параду», а знайдуть застосування на практиці. Ще один приємний сюрприз для сімей. У випадку потреби домашнього догляду за дитиною, матерям, згідно з медичним висновком, надаватиметься відпустка без збереження заробітної плати не до трьох, як пропонувалося в проекті раніше, а до шести років.

Чи не найбільше суперечностей в депутатів викликала стаття проекту, де йшлося про частково оплачувану відпустку по догляду за дитиною. Минулого разу 278 депутатів проголосували за два роки такої відпустки. Але в комісіях, тут уже постаралися жінки - депутати, все-таки наважились на пропозицію — ввести частково оплачувану відпустку по догляду за дитиною до трьох років. Щоправда не всі мами сьогодні можуть розраховувати на солідніший прибуток — цей захід планується лише з першого січня 1992 року, коли поважчає гаманець держави.

А що ще неодмінно має статися, випливало з другого питання вечірнього засідання — про банки і банківську діяльність в Українській РСР (доповідач — голова підкомісії з питань планування бюджету, фінансів і цін В. Гетьман). Принаймні депутат Швайка запевнив: якщо банківська система України базуватиметься на власній національній валюті, то це дасть можливість стабілізувати ринок, захистити трудящих і одержати величезні прибутки.

Щоправда, не всі депутати поділяють цей оптимістичний прогноз.

Однак, незважаючи на протилежність поглядів і дискусій з приводу окремих статей, цей день ознаменувався народженням ще одного важливого економічного Закону суверенної республіки — Закону про банки і банківську діяльність. Ухвалено і постанову про введення його в дію. Закон працюватиме з першого травня 1991 року.

«Національний банк є власністю народу України», — стверджує ухвалена постанова. І хоч це, за визначенням доповідача, явно «масло масляне», оскільки вже прийнято Закон про власність, в якому сказано, що все на території України належить її народу, депутати голосуванням вирішили не вилучати цю статтю.

— Великі повноваження надано нашому національному банку. Хочеться вірити, що він їх уміло використає, що наша банківська система працюватиме, як безвідмовний, надійно налагоджений механізм, на такій високій ноті головуючий Л. Кравчук оголосив про завершення чергового пленарного засідання.

Здається, цього разу виборців менше підстав для звичних нарікань біля вечірнього телеекрану. Хвороба молодого українського парламенту — влаштовувати запальні балачки — поволі переходить у стадію ремісії, поступається перед необхідністю братись за справи. Можливо, звичка говорити таки перетвориться на звичку працювати. І стане вона нарешті — попри всю полярність поглядів — характерною ознакою Верховної Ради України. Адже звичка, кажуть, друга натура.

Людмила КОХАНЕЦЬ, спеціальний кореспондент «Голосу України».

ДЕКЛАРАЦІЮ РАДЖУ ЧИТАТИ ЩОРАНКУ

Вчора на ранковому пленарному засіданні сесії обговорювався склад комісії Верховної Ради УРСР з питань Союзного договору.

Народні депутати сприйняли буквально в «штики» доповідь заступника Голови Верховної Ради УРСР В. Гриньова з питання про утворення відповідної комісії, яка б займалася комплексом проблем, пов'язаних з підготовкою Союзного договору. Підкреслю, що склад цієї комісії попередньо обговорювався Президією Верховної Ради. До складу комісії були включені народні депутати, котрі стоять на різних позиціях щодо Союзного договору і навіть ті, що виступали проти його підписання, або, навпаки, ті, що активно пропагували навіть попередній проект Союзного договору. Разом з групою наукових експертів народні депутати мали виробити ряд варіантів документа, які б були відпрацьовані у комісіях Верховної Ради і винесені на обговорення сесії.

Однак дискусія затягнулася. Депутати пропонували замінити одне прізвище у списку на інше, змінити принцип підходу до формування складу комісії, скажімо, обов'язково піти за принципом територіального добору представників від областей, враховуючи відповідно те, як громадяни проголосували по бюлетенях у тому чи іншому регіоні. Дехто пропонував, щоб взагалі роботою над Союзним договором займалася сама Президія, а потім вже проект був розглянутий комісіями і винесений на обговорення у Верховній Раді. Депутат В. Петренко, зокрема, заперечив пропозицію включити до складу комісії представників різних громадських організацій і теж виступив за територіальний підхід до формування комісії.

— Чому,— запитував депутат,— від Кіровоградської області у комісії мають працювати аж троє — В. Шишкін, В. Яворівський та В. Дурдинець, від Харківської— В. Гриньов та В. Філенко, а від Миколаївської та Запорізької — жоден з народних депутатів? Його підтримав у цьому депутат В. Козаренко, називаючи області землями, а депутатів послами цих земель. Висловлювалися, зокрема, думки й про те, що слід зовсім зняти з обговорення це питання, щоб комісії самі запропонували своїх представників, а вже потім винести їх кандидатури на обговорення сесії.

Неприйнятність територіального принципу добору складу комісії аргументував депутат В. Пилипчук. Області можуть незалежно одна від одної делегувати своїх представників, котрі виявляться за професійною ознакою далекими від політики, наприклад, лікарів. Не можна, скажімо, токарю, навіть лауреату Державної премії, доручати робити операцію. Над проектом Союзного договору мають працювати фахівці — юристи, економісти, військові, політики.

Депутат В. Матвєєв висловив занепокоєння щодо підходу Президії Верховної Ради до складання списку осіб, що ввійшли в комісію. От і склад комісії треба формувати у пропорції 2 до 1 на користь комуністичної більшості. А Верховна Рада не має єдиної лінії...

Як сформувати комісію? Всі парламенти світу формуються за партійним принципом. Думаю, що він прийнятний і в нашому випадку. Треба, щоб в комісії був відображений увесь політичний спектр так, як це є у нашому парламенті. Рису під гострими дебатами цього питання підвів Голова Верховної Ради Л. Кравчук:

— Перед тим як іти до трибуни і виголошувати великі слова, я просив би не забувати кожного ранку відкривати маленьку книжечку — Декларацію про державний суверенітет України і читати її. Бо коли стосується якогось конкретного питання, у декого з депутатів стають надзвичайно великі очі і страх так глибоко бере людину, що вона втрачає здоровий глузд. (Оплески). Так от, керуючись Декларацією, народним голосуванням, комісії мають обговорити проект договору, внести абсолютно конкретні пропозиції по кожній статті, по кожному положенню. Президія утворить робочу групу, склад якої сформуємо пропорційно: одна третина — опозиція, дві третини — більшість, як це є в залі. Ці депутати працюватимуть разом з науковими експертами як фахівці. Тоді буде створено проект з усіма пропозиціями. Зробимо доповіді. І прийматимемо доти, поки приймемо цей документ на сесії Верховної Ради.

Цю пропозицію Голови Верховної Ради УРСР Л. Кравчука депутати проголосували поіменно і прийняли її 331 голосом.

Потім депутати приступили до обговорення у другому читанні законопроекту «Про основи соціальної захищеності інвалідів УРСР». З доповіддю у цьому питанні виступив голова постійної Комісії Верховної Ради у справах ветеранів, пенсіонерів, інвалідів, репресованих, малозабезпечених і воїнів-інтернаціоналістів М. Науменко.

Світлана ПИСАРЕНКО, парламентський кореспондент «Голосу України».

До приїзду в Українську РСР міністра закордонних справ Республіки Румунія

Сьогодні на Україну з робочим візитом прибуває міністр закордонних справ Республіки Румунія Адріан Нестасе.

А. Нестасе народився в 1950 році в Бухаресті. В 1973 році закінчив юридичний факультет Бухарестського університету і в 1978 році відділення соціології Бухарестського історико-філософського інституту. Має вчену ступінь доктора юридичних наук. До грудня 1989 року працював в Інституті юридичних досліджень в Бухаресті, після чого короткий час був радником МЗС Румунії. Є заступником голови Асоціації міжнародного права і міжнародних відносин, асоційованим членом Міжнародного інституту прав людини в Страсбурзі і членом Французького товариства міжнародного права.

Після грудневих подій працював секретарем комісії з міжнародних справ Фронту національного спасіння, членом комісії з зовнішньої політики Тимчасової Ради національної згоди (ТРНЗ).

28 червня 1990 р. призначений міністром закордонних справ.

Має численні публікації з питань міжнародного права. Володіє російською, англійською, французькою і німецькою мовами.

Трудящі Української РСР вітають приїзд міністра закордонних справ Республіки Румунія.

(Прес-центр МЗС УРСР).

Народні депутати України повернулися з невеликої парламентської перерви. Переважній більшості з них було не до відпочинку. Скучивши за своєю основною роботою, вони з головою пірнули у ціле море проблем, які накопичились нині на промислових підприємствах, у селі чи наукових закладах.

Життя часто повертається бумерангом. І тепер самі депутати, недавно прийнявши нові закони, на власній, як кажуть, шкірі могли відчути, наскільки вони досконалі, якою мірою слугують прогресу в економіці і чи ефективно регулюють процеси складного ланцюжка: людина — виробництво — суспільство.

Впевнені, що багато хто з народних обранців одразу кинеться до мікрофонів, щоб поділитися у залі сесії наболілим. Однак, як знаємо, далеко не всім удасться одержати слово.

Тож редакція «Голосу України» вирішила встановити у себе п'ятий мікрофон, через який кожен депутат, що не одержав слова, може висловити все, що в нього на душі. Ми запрошуємо народних обранців усіх рангів — як Верховної, так і обласних, місцевих Рад — ділитися своїми думками і спостереженнями про ефективність діяльності не тільки найвищого законодавчого органу республіки, а й місцевих Рад, сперечатися з опонентами заради пошуку істини.

Це ваш мікрофон, ваша рубрика, шановні народні депутати.

А зараз слово має народний депутат УРСР, генеральний директор Хустського виробничого об'єднання «Нерудпром».

П'ятий мікрофон

Іван ПОПОВИЧ: ЗА ДЕРЕВАМИ ЛІСУ НЕ БАЧИМО

Повертаючись думками до другої і частково третьої сесії Верховної Ради УРСР, ловлю себе на якійсь суперечливій оцінці прожитого. Начебто ми попрацювали й непогано, прийнявши такі важливі закони, як про власність, землю, фінансово-бюджетну систему, підприємництво, місцеві Ради і самоврядування та інші, а от повного задоволення за зроблене не відчуваю. Насамперед тому, що працювали ми надто непродуктивно, непослідовно, коли порядок денний весь час ламався, а плідних днів можна було порахувати на пальцях. Безкінечне повертання законів на доороблення, дискусії там, де можна було б обійтися коротким обговоренням, забирають час. Ось тому я дуже підтримую ті зміни в регламенті, які спрямовують Верховну Раду до основної роботи в постійних комісіях, залишаючи сесійним, пленарним засіданням функції остаточного прийняття чи відкидання, коли щось не довершене, підготовлених проектів.

Незрозумілі для мене такі віражі Верховної Ради, коли закони, які не можуть один без одного існувати, ті, що доповнюють один одного, приймаються з великим розривом у часі. Взяти ті ж ключові закони про землю, місцеві Ради та самоврядування. Вони прийняті давно, але не діють, бо ми й досі топчемося навколо закону про оподаткування, який має дати механізм застосування основоположних законів. А час іде, люди стоять на роздоріжжі. І не тільки в своїй роботі, а й довір'я до нас, депутатів, падає.

Слава Богу, наш парламент поступово долає бар'єри конфронтації, між депутатами з'являється дедалі більше довір'я і бажання тісніше працювати один з одним, менше зважати на те, який у кого партійний квиток у кишені. І все ж мітингова ейфорія ні-ні, та й повертається в зал засідань, відволікає нас від основної роботи. Отож дорогоцінного часу втрачено немало. І все-таки Верховна Рада зуміла у складній політичній обстановці багато чого зробити цінного. Серед найцінніших я виділив би ті прийняті нами закони, які прямо пов'язані з життям людей.

Все це добре. Але мене знову і знову мучить думка, що Верховна Рада живе сама по собі, а народ, республіка — теж самі по собі. Адже, незважаючи на всі наші зусилля, економічна ситуація в республіці ні на йоту не поліпшилася. Падали і досі падають обсяги промислового виробництва, перевезень народногосподарських вантажів, вкрай розбалансовано споживчий ринок. Зростають спекуляція, злочинність, ростуть темпи інфляції, значно погіршилась договірна дисципліна. Порушення господарських зв'язків привело до дезорганізації багатьох підприємств.

Додаткове напруження іде від підготовки до переходу на ринкові відносини, зміни традиційної форми власності. Все це потребує вирішити проблему управління підприємством, його майном. Ось чому вважаю за необхідне найближчим часом прийняти відповідні законодавчі акти, які забезпечували б правові основи і гарантії стабілізації промисловості, будівництва, транспорту та захисту їх колективів.

І ще одна надзвичайно важлива і деякою мірою болюча проблема розвитку нашого краю. На сесії Верховної Ради ми неодноразово порушували питання про надання Закарпатській області статусу вільної економічної зони. У своїх виступах серед виборців дав схвальну оцінку цій ідеї Голова Верховної Ради УРСР Л. Кравчук. Однак, як і все в нашому житті, вирішення даного питання надзвичайно затягується, простіше кажучи, стоїть на місці, хоч відповідні розрахунки ми передали і депутатам, і Раді Міністрів України.

Переконаний, що створення в нашому краї вільної зони спільного підприємництва може стати основою стабілізації економіки в області, прикладом і досвідом для інших регіонів республіки. І морально, і економічно ми вже готові до переходу до такого статусу.

Досвід постійного співробітництва ужгородських, мукачівських та інших підприємств з прикордонними областями Чехословаччини, Угорщини, Румунії, Польщі у нас уже немалий. Ліси, мінеральні води, багаті підземні родовища, добре розвинуті в області радіоелектронна промисловість, машинобудування, промисловість будівельних матеріалів, харчова та деревообробна галузі можуть стати доброю основою для взаємовигідного партнерства з сусідніми країнами, а в найближчому майбутньому — виходу наших товарів на світовий ринок.

Розвиток спільних підприємств з зарубіжними фірмами, зрештою, дасть можливість нам підняти до життя цілу сферу, яка в багатьох країнах становить головний предмет їхнього достатку — індустрію туризму. У нас же ще практично ніхто не брався за використання дивовижних природних багатств Карпатських гір для відпочинку й оздоровлення. Ось де справжнє золото, по якому ми ходимо і лінуємося підняти.

Все це можна найкраще використати для блага наших людей. Слово тільки за Верховною Радою України, урядом республіки, які повинні все-таки, не відкладаючи на завтра, підтримати нас у створенні закарпатської вільної економічної зони.

Закон Української Радянської Соціалістичної Республіки

ПРО ЗАЙНЯТІСТЬ НАСЕЛЕННЯ

В умовах ринкової економіки і рівноправності різних форм власності цей Закон визначає правові, економічні та організаційні основи зайнятості населення Української РСР і його захисту від безробіття, а також соціальні гарантії з боку держави в реалізації громадянами права на працю.

Розділ І
Загальні положення

Стаття 1. Зайнятість населення

1. Зайнятість — це діяльність громадян, пов'язана із задоволенням особистих та суспільних потреб і така, що, як правило, приносить їм доход у грошовій або іншій формі у вигляді заробітної плати, утримання, додаткових допомог та виплати натурою.

Зайнятість населення, що проживає на території Української РСР, забезпечується державою шляхом проведення активної соціально-економічної політики, спрямованої на задоволення його потреб у добровільному виборі виду діяльності, стимулювання створення нових робочих місць і розвитку підприємництва.

2. Громадяни Української РСР вільно обирають види діяльності, які не заборонені законодавством, у тому числі і не пов'язані з виконанням оплачуваної роботи, а також професію, місце роботи відповідно до своїх здібностей.

Примушування до праці в будь-якій формі не допускається, за винятком випадків, передбачених законодавством Української РСР. Добровільна незайнятість громадян не є підставою для притягнення їх до адміністративної або кримінальної відповідальності.

3. В Українській РСР до зайнятого населення належать громадяни, що проживають на території республіки на законних підставах:

а) працюючі по найму на умовах повного або неповного робочого дня (тижня) на підприємствах, в установах і організаціях, незалежно від форм власності, у міжнародних та іноземних організаціях в Українській РСР і за кордоном;

б) громадяни, які самостійно забезпечують себе роботою, включаючи підприємців, осіб, зайнятих індивідуальною трудовою діяльністю, творчою діяльністю, члени кооперативів, фермери та члени їх сімей, що беруть участь у виробництві;

в) обрані, призначені або затверджені на оплачувану посаду в органах державної влади, управління та громадських об'єднаннях;

г) що проходять службу у Збройних Силах, прикордонних, внутрішніх та залізничних військах, органах державної безпеки і внутрішніх справ;

д) направлені на виконання оплачуваних громадських робіт;

е) які проходять професійну підготовку, перепідготовку і підвищення кваліфікації з відривом від виробництва; навчаються в денних загальноосвітніх школах, середніх спеціальних і вищих навчальних закладах;

є) зайняті вихованням дітей, доглядом за хворими, інвалідами та громадянами похилого віку;

ж) працюючі громадяни інших країн, які тимчасово перебувають в Українській РСР і виконують функції, не пов'язані із забезпеченням діяльності посольств і місій.

4. Законодавством Української РСР можуть передбачатись й інші категорії зайнятого населення.

Стаття 2. Безробітні

Безробітними визнаються працездатні громадяни працездатного віку, які з незалежних від них причин не мають заробітку (трудового доходу) через відсутність підходящої роботи, зареєстровані у державній службі зайнятості, дійсно шукають роботу та здатні приступити до праці.

У разі неможливості надати підходящу роботу безробітному може бути запропоновано пройти професійну перепідготовку або підвищити свою кваліфікацію.

Порядок реєстрації громадян як безробітних визначається Радою Міністрів Української РСР за погодженням з Радою Федерації незалежних профспілок України.

Стаття 3. Основні принципи державної політики зайнятості населення

Державна політика Української РСР зайнятості населення базується на таких принципах:

забезпечення рівних можливостей усім громадянам, незалежно від походження, соціального і майнового стану, расової та національної належності, статі, віку, політичних переконань, ставлення до релігії, в реалізації права на вільний вибір виду діяльності відповідно до здібностей та професійної підготовки з урахуванням особистих інтересів і суспільних потреб;

сприяння забезпеченню ефективної зайнятості, запобіганню безробіттю, створенню нових робочих місць та умов для розвитку підприємництва;

координації діяльності у сфері зайнятості з іншими напрямами економічної і соціальної політики на основі республіканської та регіональних програм зайнятості;

співробітництва професійних спілок, асоціацій (спілок) підприємців, власників підприємств, установ, організацій або уповноважених ними органів у взаємодії з органами державного управління в розробці, реалізації та контролі за виконанням заходів щодо забезпечення зайнятості населення;

міжнародного співробітництва у вирішенні проблем зайнятості населення, включаючи працю громадян Української РСР за кордоном та іноземних громадян в Українській РСР.

Стаття 4. Державні гарантії права на вибір виду діяльності

1. Держава гарантує працездатному населенню у працездатному віці в Українській РСР:

а) добровільність праці, вибір виду діяльності;

б) захист від необгрунтованої відмови у прийнятті на роботу і незаконного звільнення, а також сприяння у збереженні роботи;

в) безплатне сприяння у підборі підходящої роботи і працевлаштуванні відповідно до покликання, здібностей, професійної підготовки, освіти, з урахуванням суспільних потреб, всіма доступними засобами, включаючи професійну орієнтацію і перепідготовку;

г) компенсацію матеріальних витрат у зв'язку з направленням на роботу в іншу місцевість;

д) виплату вихідної допомоги і збереження середньої заробітної плати на період працевлаштування працівникам, які втратили постійну роботу на підприємствах, в установах і організаціях, у випадках і на умовах, передбачених чинним законодавством;

е) безплатне навчання безробітних нових професій, перепідготовку, в навчальних закладах або в системі державної служби зайнятості з виплатою стипендії;

є) виплату безробітним в установленому порядку допомоги по безробіттю, матеріальної допомоги членам сім'ї, які перебувають на їх утриманні, та інших видів допомоги;

ж) включення періоду перепідготовки та навчання нових професій, участі в оплачуваних громадських роботах, а також одержання допомоги по безробіттю до загального трудового стажу;

з) надання роботи за фахом на період не менше трьох років молодим спеціалістам — випускникам державних навчальних закладів республіки, раніше заявлених підприємствами, установами, організаціями.

2. Державні органи забезпечують публікацію статистичних даних та інформаційних матеріалів про пропозицію та попит на робочу силу, можливості працевлаштуван-

(Продовження на 4-й стор.)

ПРО ЗАЙНЯТІСТЬ НАСЕЛЕННЯ

(Продовження. Початок на 3-й стор.).

ня, професійної підготовки і перепідготовки, професійної орієнтації і соціально-трудової реабілітації.

Стаття 5. Додаткові гарантії зайнятості для окремих категорій населення

Держава забезпечує додаткові гарантії працездатним громадянам у працездатному віці, які потребують соціального захисту і нездатні на рівних конкурувати на ринку праці, в тому числі жінкам, які мають малолітніх дітей або дітей-інвалідів, молоді, воїнам-інтернаціоналістам, інвалідам, особам передпенсійного віку (чоловікам по досягненню 58 років, жінкам — 53 років), громадянам, що більше одного року не мають роботи, та особам, звільненим з установ, що виконують покарання, або таким, які за рішенням суду лікувались у лікувально-трудових профілакторіях, шляхом створення додаткових робочих місць, спеціалізованих підприємств, організації спеціальних програм навчання тощо.

Для цього місцеві Ради народних депутатів бронюють на підприємствах, в установах і організаціях до 5 процентів загальної кількості робочих місць, в тому числі з гнучкими формами зайнятості. У разі відмови в прийомі на роботу громадян з числа зазначених категорій населення, в межах встановленої квоти, з підприємств, установ і організацій стягується штраф у розмірі середньої річної заробітної плати за кожну таку відмову в прийнятті на роботу. Ці кошти спрямовуються у державний фонд сприяння зайнятості населення і використовуються для фінансування витрат підприємств, що створюють робочі місця для цих категорій населення понад встановлену квоту.

Стаття 6. Законодавство про зайнятість

1. Відносини зайнятості в Українській РСР регулюються цим Законом та іншими законодавчими актами Української РСР, прийнятими відповідно до цього Закону.

Якщо міжнародним договором або угодою, укладеними Українською РСР, встановлені інші правила, ніж передбачені законодавством про зайнятість в Українській РСР, то застосовуються правила міжнародних договорів і угод.

2. Законодавство про зайнятість поширюється на постійно проживаючих в Українській РСР іноземних громадян і осіб без громадянства, якщо інше не передбачено законодавством Української РСР.

Стаття 7. Підходяща робота

1. Для громадян, які втратили роботу і заробіток (трудовий доход), підходящою вважається робота, яка відповідає освіті, професії (спеціальності), кваліфікації працівника і надається в тій же місцевості, де проживає працівник. Заробітна плата й інші умови праці повинні відповідати рівню, який особа мала за попередньою роботою з урахуванням їх середнього рівня за даною професією (спеціальністю).

При пропонуванні підходящої роботи враховується трудовий стаж громадянина за спеціальністю, його попередня діяльність, вік, досвід, становище на ринку праці, тривалість періоду безробіття.

Для громадян, які вперше шукають роботу і не мають професії (спеціальності), підходящою вважається робота, яка потребує попередньої професійної підготовки, а у разі неможливості її надати — інша оплачувана робота (включаючи роботу тимчасового характеру).

2. У разі неможливості надання громадянинові роботи за професією (спеціальністю) після закінчення періоду виплати допомоги по безробіттю підходящою може вважатися робота, що потребує зміни професії (спеціальності) з урахуванням здібності громадянина, колишнього досвіду і доступних для нього засобів навчання.

3. За рішенням місцевих Рад народних депутатів може встановлюватись транспортна доступність та інші критерії підходящої роботи, які посилюють соціальний захист населення.

Розділ II
Право громадян на зайнятість

Стаття 8. Право громадян на працевлаштування

Громадяни мають право на працевлаштування і вибір місця роботи шляхом звернення до підприємства, установи, організації, індивідуального селянського (фермерського) господарства і до іншого роботодавця або при безплатному сприянні державної служби зайнятості.

Порядок і умови укладання трудових договорів, контрактів і угод регулюються законодавством Української РСР про працю.

Стаття 9. Право громадян на професійну консультацію, підготовку, перепідготовку і одержання інформації у сфері зайнятості

Громадяни, які звернулися до державної служби зайнятості як особи, що шукають роботу, мають право на безплатну професійну орієнтацію, консультацію, підготовку, перепідготовку, одержання відповідної інформації з метою вибору виду діяльності, професії, місця роботи, режиму праці.

Стаття 10. Право громадян на професійну діяльність за кордоном

Громадяни мають право на професійну діяльність у період тимчасового перебування за кордоном.

Інтереси громадян Української РСР, які тимчасово працюють за кордоном, захищаються угодами, що укладаються між Українською РСР та іншими державами.

Стаття 11. Право громадян на соціальний захист у сфері зайнятості

Громадяни мають право на соціальний захист у сфері зайнятості згідно із законодавством Української РСР про зайнятість.

Особи, визнані у встановленому порядку безробітними, мають право на одержання допомоги по безробіттю.

Стаття 12. Право оскарження дій працівників служби зайнятості

Громадяни мають право оскаржити дії працівників державної служби зайнятості у вищестоящий в порядку підлеглості орган або до суду в порядку, встановленому законодавством.

Розділ III.
Регулювання та організація зайнятості населення

Стаття 13. Регулювання зайнятості

1. З метою сприяння повній, продуктивній і вільно обраній громадянами зайнятості держава передбачає:

заходи інвестиційної та податкової політики, спрямовані на раціональне розміщення продуктивних сил, підвищення мобільності трудящих, створення нових технологій, заохочення підприємництва, створення малих підприємств і застосування гнучких режимів праці та праці на дому, інші заходи, які сприяють збереженню і розвитку системи робочих місць;

забезпечення прав і інтересів працівників, створення сприятливих умов на виробництві, вдосконалення законодавства про зайнятість населення і працю;

проведення аналітичних та наукових досліджень структури економіки і прогнозування наступних змін якості й розподілу робочої сили;

регулювання зовнішньоекономічної діяльності в частині залучення і використання іноземної робочої сили в Українській РСР на основі квотування і ліцензування;

сприяння в разі необхідності створенню додаткових робочих місць підприємствами, установами і організаціями всіх форм власності, а також поліпшенню умов праці у суспільному виробництві.

2. На території Української РСР запроваджується державна статистична звітність, яка відображає стан ринку праці та становище в сфері зайнятості населення.

Стаття 14. Республіканська і територіальні програми зайнятості населення

1. З метою сприяння зайнятості населення, задоволення потреб громадян у праці Радою Міністрів Української РСР і виконкомами місцевих Рад народних депутатів розробляються річні та довгострокові республіканська і територіальні програми зайнятості населення.

2. Республіканська і територіальні програми зайнятості населення спрямовані на:

а) сприяння розвиткові та структурній перебудові економіки, створенню умов для направлення вивільнюваних працівників у першу чергу на рентабельні виробництва і в пріоритетні галузі народного господарства;

б) запобігання розвиткові безробіття і його скорочення шляхом підвищення економічної заінтересованості підприємств і організацій у створенні додаткових робочих місць, переважно з гнучкими формами зайнятості;

в) поліпшення системи відтворення робочої сили у поєднанні з розвитком робочих місць, професійної орієнтації, підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації населення, ефективне використання трудових ресурсів;

г) захист безробітних та їх сімей від негативних наслідків безробіття та забезпечення зайнятості громадян, які потребують соціального захисту і нездатні на рівних умовах конкурувати на ринку праці;

д) формування матеріальної, кадрової, інформаційної, статистичної, фінансової та науково-методичної бази державної служби зайнятості;

е) заходи сприяння зайнятості населення, яке проживає в сільській місцевості.

Стаття 15. Добровільне переселення громадян і членів їх сімей

З метою забезпечення зайнятості населення і розвитку окремих регіонів Української РСР розробляються заходи щодо сприяння добровільному переселенню громадян України і членів їх сімей з виділенням відповідних матеріальних ресурсів та фінансових коштів.

Порядок розробки і реалізації цих заходів, а також надання пільг цим громадянам визначається законодавством Української РСР про порядок переселення сімей та організований набір робітників.

Стаття 16. Території пріоритетного розвитку

Рада Міністрів Української РСР визначає території, де розвиток робочих місць заохочується державою. Такі території (насамперед трудонадлишкові і з високим рівнем безробіття, сільські та гірські райони) на певний період набувають статусу території пріоритетного розвитку.

Підприємства, організації, установи, що створюють на зазначених територіях свої виробництва, їх філіали і додаткові робочі місця, користуються пільгами в порядку і на умовах, визначених законодавством Української РСР та рішеннями місцевих Рад народних депутатів.

Стаття 17. Координаційні комітети сприяння зайнятості

Для підготовки погоджених рішень щодо здійснення політики зайнятості можуть створюватися координаційні комітети сприяння зайнятості з однакової кількості представників профспілок, органів державного управління, власників підприємств або уповноважених ними органів, підприємців.

Порядок формування координаційних комітетів і організація їх роботи визначаються представленими в них сторонами.

Стаття 18. Державна служба зайнятості

1. Для реалізації політики зайнятості населення і забезпечення громадянам відповідних гарантій на всій території Української РСР в порядку, що визначається Радою Міністрів УРСР, створюється державна служба зайнятості, діяльність якої здійснюється під керівництвом Міністерства праці Української РСР і виконкомів місцевих Рад народних депутатів.

2. Послуги, пов'язані із забезпеченням зайнятості населення, надаються державною службою безплатно.

3. Діяльність державної служби зайнятості фінансується з державного фонду сприяння зайнятості, передбаченого на ці цілі.

4. У складі державної служби зайнятості створюється інспекція, що здійснює контроль за виконанням законодавства про зайнятість державними і громадськими органами, підприємствами, установами і організаціями, незалежно від форм власності і господарювання, фермерами та іншими роботодавцями.

5. Державна служба зайнятості звільняється від сплати податків, а також митних та інших державних зборів, що вносяться до бюджету.

6. Для сприяння у працевлаштуванні громадян Української РСР, в тому числі на період тимчасового перебування за кордоном, надання послуг, пов'язаних з профорієнтацією, підвищенням професійного рівня та їх підготовки до роботи за новою професією на підставі ліцензій, що видаються в установленому порядку, можуть створюватись комерційні бюро, агентства та інші організації при наявності в них сертифіката, виданого державною службою зайнятості.

Стаття 19. Обов'язки і права державної служби зайнятості

1. Державна служба зайнятості:

аналізує і прогнозує попит та пропозицію на робочу силу, інформує населення й державні органи управління про стан ринку праці;

консультує громадян, власників підприємств, установ і організацій або уповноважені ними органи, які звертаються до служби зайнятості, про можливість одержання роботи і забезпечення робочою силою, вимоги, що пред'являються до професії, та з інших питань, що є корисними для сприяння зайнятості населення;

веде облік вільних робочих місць і громадян, які звертаються з питань працевлаштування;

подає допомогу громадянам у підборі підходящої роботи і власникам підприємств, установ, організацій або уповноваженим ними органам у підборі необхідних працівників;

організує при потребі професійну підготовку і перепідготовку громадян у системі служби зайнятості або направляє їх до інших навчальних закладів, що ведуть підготовку та перепідготовку працівників, сприяє підприємствам у розвиткові та визначенні змісту курсів навчання й перенавчання;

надає послуги по працевлаштуванню та професійній орієнтації вивільнюваним працівникам і незайнятому населенню;

реєструє безробітних і подає їм у межах своєї компетенції допомогу, в т. ч. і грошову;

бере участь у підготовці перспективних і поточних республіканської і територіальних програм зайнятості та заходів щодо соціальної захищеності різних груп населення від безробіття.

2. Державна служба зайнятості має право:

одержувати від підприємств, установ і організацій, незалежно від форм власності, статистичні дані про наявність вакантних робочих місць, характер і умови праці на них, про всіх вивільнюваних, прийнятих і звільнених працівників та інформацію про передбачувані зміни в організації виробництва і праці, інші заходи, що можуть призвести до вивільнення працівників;

розробл
розгляд м
них депута
встановле
ємств, у
незалежно
сті, квоти
боту осіб
ціального
на рівних
ті на р
правляти
їх працев

направл
влаштува
в установ
форм вл
сті там
місць (ва
мадян,
служби з
ню до рі
фесійної

громадян
оплачува
ті;

уклада
підприєм
договори
їх праце
реднім (
фесійним
тою вар
вих, а т
могу пр
ахув
ємств, у

розпор
леному
рядку к
яння за

оплачу
професі
цевлашту
набуття
ціально
лю
редбачен
вом Укр
зайнятості

в ус
давством
громадя
робіттю
скасову

вноси
цевих Р
про
до 6 міс

Постанова Вер... в...

ПРО ПОРЯДОК ВВІ...
РСР «ПРО...

Верховна Рада Української Радянської Соціалістичної Республіки **постановляє:**

1. Ввести в дію Закон Української РСР «Про зайнятість населення» з дня його опублікування, статтю 10 — з часу введення у дію законодавчого акту про в'їзд і виїзд, статті 27—32 розділу IV «Компенсації при втраті роботи» — з 1 липня 1991 року.

Дія підпункту «з» пункту 1 статті 4 цього Закону поширюється на молодих спеціалістів — випускників державних навчальних закладів з 1 вересня 1991 року.

2. Встановити, що у 1991 році підприємства, установи, організації незалежно від форм власності і господарювання, які ведуть комерційну діяльність, відраховують у місцеві фонди зайнятості кошти в розмірі 0,6 процента від фонду оплати праці, з віднесенням цих витрат на собівартість продукції (робіт, послуг). Норматив обсягів обов'язкових відрахувань до державного фонду сприяння зайнятості на наступні роки визначається Верховною Радою Української РСР при затвердженні бюджету.

3. Раді Міністрів Української РСР, виконкомам місцевих Рад народних депутатів вжити заходів до утворення державного фонду сприяння зайнятості на рес

публіка
рівних.
4. Во
1992 р
допомо
мадяна
ії отри
підпунк
ті 29, п
чуванн
календа
гом 12
вали по
5. Д
рів Укр
внест
1991 р
ховної
РСР пр
дення
Україн
відніст
ном;
у де
участю
лежних
прийня
застосу
ської
населе
дити п
ну слу
держав
зайнятс
органі
мадськ
виплат
біттю,
рядок
профес
вищен
підгото
дян;
при

...ТІСТЬ НАСЕЛЕННЯ

створення малих
і застосування
режимів праці та
іншому, інші заходи,
збереженню і
системи робочих

...ння прав і інте-
...иків, створення
...х умов на вироб-
...сконалення зако-
...про зайнятість на-
працю;
...ня аналітичних та
...досліджень струк-
...міки і прогнозу-
...пних змін якості
...робочої сили;
...ння зовнішньоеко-
...льності в частині
...використання іно-
...ої сили в Укра-
...Р на основі кво-
...ліцензування;
...в разі необхідно-
...ю додаткових ро-
...підприємствами,
...і організаціями
...власності, а та-
...нню умов праці
...му виробництві.
...иторії Українсь-
...запроваджується
...статистична звіт-
...відображає стан
...та становище в
...тості населення.
...14. Республікан-
...иторіальні про-
...ятості населення
...ою сприяння зай-
...селення, задово-
...реб громадян у
...Міністрів Укра-
...Р і виконкомами
...Рад народних де-
...робляються річні
...окові республі-
...риторіальні про-
...ятості населення.
...бліканська і тери-
...рограми зайнято-
...спрямовані на:
...розвиткові та
...перебудові еко-
...енню умов для
...вивільнюваних
...у першу чергу
...ьні виробництва і
...галузі народно-
...ства;
...гання розвиткові
...його скорочення
...двищення еконо-
...тересованості під-
...і організацій у
...додаткових робо-
...переважно з гнуч-
...ами зайнятості;
...щення системи від-
...робочої сили у по-
...розвитком робо-
...професійної орієн-
...отовки, перепідго-
...двищення кваліфі-
...лення, ефективне
...ня трудових ре-

...безробітних та їх
...негативних наслід-
...ття та забезпечен-
...ості громадян, які
...соціального за-
...датні на рівних
...курувати на рин-

...ування матеріаль-
...ої, інформаційної,
...ої, фінансової та
...одичної бази дер-
...жби зайнятості;
...сприяння зайня-
...ення, яке прожи-
...ькій місцевості.
...15. Добровільне пе-
...громадян і членів

...забезпечення зай-
...елення і розвитку
...егіонів Українсь-
...розробляються за-
...сприяння добро-
...ереселенню грома-
...і членів їх сі-
...іленням відповід-
...іальних ресурсів
...их коштів.
...розробки і реалі-
...заходів, а також
...ільг цим громадя-
...ається законодав-
...аїнської РСР про
...реселення сімей та
...ний набір робітни-

Стаття 16. Території пріоритетного розвитку

Рада Міністрів Української РСР визначає території, де розвиток робочих місць заохочується державою. Такі території (насамперед трудонадлишкові і з високим рівнем безробіття, сільські та гірські райони) на певний період набувають статусу територій пріоритетного розвитку.

Підприємства, організації, установи, що створюють на зазначених територіях свої виробництва, їх філіали і додаткові робочі місця, користуються пільгами в порядку і на умовах, визначених законодавством Української РСР та рішеннями місцевих Рад народних депутатів.

Стаття 17. Координаційні комітети сприяння зайнятості

Для підготовки погоджених рішень щодо здійснення політики зайнятості можуть створюватися координаційні комітети сприяння зайнятості з однакової кількості представників профспілок, органів державного управління, власників підприємств або уповноважених ними органів, підприємців.

Порядок формування координаційних комітетів і організація їх роботи визначаються представленими в них сторонами.

Стаття 18. Державна служба зайнятості

1. Для реалізації політики зайнятості населення і забезпечення громадянам відповідних гарантій на всій території Української РСР в порядку, що визначається Радою Міністрів УРСР, створюється державна служба зайнятості, діяльність якої здійснюється під керівництвом Міністерства праці Української РСР і виконкомів місцевих Рад народних депутатів.

2. Послуги, пов'язані із забезпеченням зайнятості населення, надаються державною службою безплатно.

3. Діяльність державної служби зайнятості фінансується з державного фонду сприяння зайнятості, передбаченого на ці цілі.

4. У складі державної служби зайнятості створюється інспекція, що здійснює контроль за виконанням законодавства про зайнятість державними і громадськими органами, підприємствами, установами й організаціями, незалежно від форм власності і господарювання, фермерами та іншими роботодавцями.

5. Державна служба зайнятості звільняється від сплати податків, а також митних та інших державних зборів, що вносяться до бюджету.

6. Для сприяння у працевлаштуванні громадян Української РСР, в тому числі на період тимчасового перебування за кордоном, надання послуг, пов'язаних з профорієнтацією, підвищенням професійного рівня та їх підготовки до роботи за новою професією на підставі ліцензій, що видаються в установленому порядку, можуть створюватись комерційні бюро, агентства та інші організації при наявності в них сертифіката, виданого державною службою зайнятості.

Стаття 19. Обов'язки і права державної служби зайнятості

1. Державна служба зайнятості:

аналізує і прогнозує попит та пропозицію на робочу силу, інформує населення й державні органи управління про стан ринку праці;

консультує громадян, власників підприємств, установ і організацій або уповноважені ними органи, які звертаються до служби зайнятості, про можливість одержання роботи і забезпечення робочою силою, вимоги, що пред'являються до професії, та з інших питань, що є корисними для сприяння зайнятості населення;

веде облік вільних робочих місць і громадян, які звертаються з питань працевлаштування;

подає допомогу громадянам у підборі підходящої роботи і власникам підприємств, установ, організацій або уповноваженим ними органам у підборі необхідних працівників;

організує при потребі професійну підготовку і перепідготовку громадян у системі служби зайнятості або направляє їх до інших навчальних закладів, що ведуть підготовку та перепідготовку працівників, сприяє підприємствам у розвиткові та визначенні змісту курсів навчання й перенавчання;

надає послуги по працевлаштуванню та професійній орієнтації вивільнюваним працівникам і незайнятому населенню;

реєструє безробітних і подає їм у межах своєї компетенції допомогу, в т. ч. і грошову;

бере участь у підготовці перспективних і поточних республіканської і територіальних програм зайнятості та заходів щодо соціальної захищеності різних груп населення від безробіття.

2. Державна служба зайнятості має право:

одержувати від підприємств, установ і організацій, незалежно від форм власності, статистичні дані про наявність вакантних робочих місць, характер і умови праці на них, про всіх вивільнюваних, прийнятих і звільнених працівників та інформацію про передбачувані зміни в організації виробництва і праці, інші заходи, що можуть призвести до вивільнення працівників;

розробляти і вносити на розгляд місцевих Рад народних депутатів пропозиції про встановлення для підприємств, установ, організацій, незалежно від форм власності, квоти прийняття на роботу осіб, які потребують соціального захисту і нездатні на рівних умовах конкурувати на ринку праці, та направляти таких громадян для їх працевлаштування;

направляти для працевлаштування на підприємства, в установи і організації всіх форм власності при наявності там вільних робочих місць (вакантних посад) громадян, які звертаються до служби зайнятості, відповідно до рівня їх освіти і професійної підготовки;

направляти безробітних громадян за їх бажанням на оплачувані громадські роботи;

укладати за дорученням підприємств, установ і організацій всіх форм власності договори з громадянами при їх працевлаштуванні з попереднім (у разі потреби) професійним навчанням, оплатою вартості проїзду, добових, а також подавати допомогу при переїзді на нове місце проживання та праці за рахунок коштів підприємств, установ і організацій;

розпоряджатися в установленому законодавством порядку коштами фонду сприяння зайнятості;

оплачувати вартість професійної підготовки осіб, працевлаштування яких потребує набуття нової професії (спеціальності), а також установлювати їм на період навчання стипендії у розмірах, передбачених законодавством Української РСР про зайнятість населення;

в установленому законодавством порядку подавати громадянам допомогу по безробіттю та припиняти або скасовувати її;

вносити пропозиції до місцевих Рад народних депутатів про припинення на строк до 6 місяців рішення підприємств про вивільнення працівників у разі утруднення їх наступного працевлаштування з одночасною частковою або повною компенсацією витрат підприємств, викликаних цією відстрочкою.

Розміри витрат та пільги по оподаткуванню, що компенсуються або надаються підприємствам, установам, організаціям у випадках, передбачених цим пунктом, відповідно до законодавства Української РСР, визначаються рішеннями виконкомів місцевих Рад народних депутатів за поданням координаційних комітетів сприяння зайнятості.

Стаття 20. Участь підприємств, установ і організацій у реалізації державної політики зайнятості

1. Підприємства, установи і організації, незалежно від форм власності, їх службові особи сприяють проведенню державної політики зайнятості на основі:

додержання законодавства про працю, а також прийнятих відповідно до нього умов договорів та угод;

організації професійної підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації працівників, а також професійного перенавчання тих, хто підлягає вивільненню з виробництва;

працевлаштування визначеної місцевою Радою народних депутатів кількості осіб, які потребують соціального захисту і нездатні на рівних умовах конкурувати на ринку праці.

2. Підприємства, установи і організації зобов'язані створювати відповідно до рішень місцевих Рад народних депутатів спеціалізовані робочі місця для працевлаштування інвалідів.

У разі невиконання цієї вимоги або відмови створювати робочі місця для інвалідів підприємства, установи і організації відраховують цільовим призначенням кошти у розмірі середньорічної заробітної плати працівників за кожне нестворене робоче місце. Зазначені кошти спрямовуються у державний фонд сприяння зайнятості населення для організації працевлаштування інвалідів.

Ліквідація робочих місць для інвалідів провадиться тільки за погодженням з місцевими Радами народних депутатів.

Витрати підприємств, установ і організацій на створення додаткових робочих місць для інвалідів понад встановлену квоту, а також на підготовку і перепідготовку осіб зазначеної категорії компенсуються за рахунок установлення пільг при оподаткуванні прибутку та коштів державного фонду сприяння зайнятості відповідно до укладених договорів.

3. Підприємствам, установам і організаціям, що використовують понад встановлену квоту працю осіб, які потребують соціального захисту і нездатні на рівних умовах конкурувати на ринку праці, відповідно до законодавства Української РСР надаються пільги по податках та інших платежах у бюджет, які частково або повністю компенсують витрати, пов'язані з прийняттям на роботу цих категорій громадян.

4. Підприємства, установи і організації, розташовані на території регіону, незалежно від відомчої підпорядкованості, щомісячно в повному обсязі подають державній службі зайнятості інформацію про наявність вільних робочих місць (вакантних посад) і у триденний строк — про всіх прийнятих і звільнених працівників.

5. При вивільненні працівників у зв'язку зі змінами в організації виробництва і праці підприємства, установи, організації в письмовій формі повідомляють про це державну службу зайнятості, вказуючи підстави і строки вивільнення, найменування професій, спеціальностей, кваліфікації, розмір оплати праці, не пізніш як за два місяці до вивільнення, а при реорганізації, перепрофілюванні та ліквідації підприємств, установ, організацій — за 6 місяців.

У разі неподання цих даних стягується штраф у розмірі річної заробітної плати за кожного вивільненого працівника. Ці кошти зараховуються у державний фонд сприяння зайнятості і використовуються для фінансування заходів по працевлаштуванню та соціального захисту вивільнюваних працівників.

6. Порядок стягнення та розміри штрафів за невиконання вимог цієї статті з підприємств, установ і організацій встановлюються законодавством Української РСР.

Стаття 21. Участь професійних спілок у здійсненні заходів щодо сприяння зайнятості

1. Професійні спілки беруть участь у розробці державної політики зайнятості, відповідних законодавчих актів Української РСР і рішень місцевих Рад народних депутатів.

2. Права і повноваження професійних спілок щодо забезпечення захисту громадян від безробіття та його наслідків визначаються колективним договором (угодою), республіканською та територіальними угодами профспілок з органами державного управління та об'єднаннями підприємств (роботодавців) відповідно до чинного законодавства.

Професійні спілки, органи державного управління, власники підприємств, установ і організацій проводять спільні консультації з проблем зайнятості населення.

Стаття 22. Державний фонд сприяння зайнятості населення

1. Державний фонд сприяння зайнятості утворюється для фінансування передбачених програмами зайнятості населення заходів щодо:

профес...
селення, ...
чання ви...
ників і ...
ня в їх ...
виплати ...
біттю;
надання ...
зики безр...
тя підп...
ністю;
створе...
чально-м...
формацій...
центрів, ...
тації, під...
працівни...
міщень ...
ємств сл...
організ...
бочих міс...
ного госп...
утрима...
служби т...
в'язаних ...
хистом п...
публіки ...
2. Дер...
яння зай...
самостійн...
темою і ...
публікано...
му рівня...
асигну...
менше т...
обсягів ...
місцевих ...
обов'яз...
приємств...
цій (які ...
ційною д...
тивів, д...
громадсь...
мадян, з...
ших над...
коштів...
за надан...
підприєм...
ям.
3. Ро...
державно...
зайнятос...
ба зайня...
4. По...
ний фон...
сті насе...
ться Рад...
їнської ...
Стаття ...
лачуванн...
1. Міс...
депутатів...
ної служ...
нізують ...
ваних гр...
осіб, зар...
робітні, ...
установах...
мунально...
говорами...
ствах, в ...
заціях.
2. З ...
ють брат...
ських р...
договір ...
сяців з ...
ження з...
рін до ...
про їх п...
підходящ...
ним пра...
ворів ко...
ни, заре...
бітні.
3. У ...
новленог...
допомоги...
мадянин ...
во на н...
сії (спец...
оплачува...
ботах на...
йому під...
4. Опл...
нятих н...
тах, зд...
тично ви...
може бу...
ного роз...
ти, встан...
ством Ук...
якісному ...
ці.
На ос...
мадських...
ються ...
включаю...
не забез...
помоги п...
цездатно...
5. Фі...
ських ро...
рахунок ...
із залуч...
жавного ...
нятості н...
організа...
безробітн...
установ ...

Постанова Верховної Ради Української РСР

ПРО ПОРЯДОК ВВЕДЕННЯ В ДІЮ ЗАКОНУ УКРАЇНСЬКОЇ РСР «ПРО ЗАЙНЯТІСТЬ НАСЕЛЕННЯ»

Верховна Рада Української Радянської Соціалістичної Республіки **постановляє:**

1. Ввести в дію Закон Української РСР «Про зайнятість населення» з дня його опублікування, статтю 10 — з часу введення у дію законодавчого акту про в'їзд і виїзд, статті 27—32 розділу IV «Компенсації при втраті роботи» — з 1 липня 1991 року.

Дія підпункту «з» пункту 1 статті 4 цього Закону поширюється на молодих спеціалістів — випускників державних навчальних закладів з 1 вересня 1991 року.

2. Встановити, що у 1991 році підприємства, установи, організації незалежно від форм власності і господарювання, які ведуть комерційну діяльність, відраховують у місцеві фонди зайнятості кошти в розмірі 0,6 процента від фонду оплати праці, з віднесенням цих витрат на собівартість продукції (робіт, послуг). Норматив обсягів обов'язкових відрахувань до державного фонду сприяння зайнятості на наступні роки визначається Верховною Радою Української РСР при затвердженні бюджету.

3. Раді Міністрів Української РСР, виконкомам місцевих Рад народних депутатів вжити заходів до утворення державного фонду сприяння зайнятості на республіканському, місцевому рівнях.

4. Встановити на 1991 — 1992 роки, як умову виплати допомоги по безробіттю громадянам, які мають право на її отримання відповідно до підпункту «а» пункту 1 статті 29, період виконання оплачуваних робіт не менше 36 календарних тижнів протягом 12 місяців, що передували початку безробіття.

5. Доручити Раді Міністрів Української РСР:

внести у першому півріччі 1991 року на розгляд Верховної Ради Української РСР пропозиції про приведення законодавчих актів Української РСР у відповідність з прийнятим Законом;

у двомісячний строк за участю Ради Федерації незалежних профспілок України прийняти необхідні акти для застосування Закону Української РСР «Про зайнятість населення», зокрема, затвердити положення про державну службу зайнятості, про державний фонд сприяння зайнятості населення, про організацію оплачуваних громадських робіт, про порядок виплати допомоги по безробіттю, а також визначити порядок формування системи професійної підготовки, підвищення кваліфікації і перепідготовки незайнятих громадян;

привести до 1 вересня 1991 року акти уряду УРСР у відповідність із Законом Української РСР «Про зайнятість населення» та забезпечити скасування міністерствами, відомствами УРСР нормативних актів, у тому числі інструкцій, які суперечать цьому Закону;

провести переговори з іншими країнами про можливість працевлаштування громадян республіки за кордоном та їх соціального захисту;

визначити порядок надання роз'яснень, пов'язаних із застосуванням Закону Української РСР «Про зайнятість населення»;

вирішити питання про створення Науково-дослідного центру Академії наук Української РСР і Міністерства праці Української РСР з проблем зайнятості населення та ринку праці на базі існуючих наукових підрозділів республіки, що займаються вивченням цих питань.

6. Запропонувати місцевим Радам народних депутатів здійснити на підвідомчих територіях необхідні заходи щодо забезпечення зайнятості і соціального захисту населення від безробіття.

Голова Верховної Ради Української РСР Л. КРАВЧУК.

м. Київ,
1 березня 1991 року.

ГОЛОС України

…ти і вносити на …цевих Рад народ- …ів пропозиції про …ів для підпри- …нов, організацій, …від форм власно- …рийняття на ро- …які потребують со- …ахисту і нездатні …умовах конкурува- …ку праці, та на- …ких громадян для …штування;

…ти для праце- …на підприємства, … організації всіх …вості при наявно- …вільних робочих …нтних посад) гро- … звертаються до …янтості, відповід- … їх освіти і про- …готов…;

…ти …зробітних … їх бажанням на …громадські робо-

… за дорученням … установ і орга- …форм власності …громадянами при …штуванні з попе- …зі потреби) про- …навчанням, опла- …проїзду, добо- …подавати допо- …переїзди на нове …вання та праці …кошт… підпри- …ов і організацій; …катися в установ- …онодавством по- …ами фонду спри- …ті;

… вартість про- …отовки осіб, пра- …ння яких потребує …ої професії (спе- … а також установ- … навчан- … мірах, пе- … законодавст- …ської РСР про …населення;

…леному законо- …рядку подавати … допомогу по без- … припиняти або …ті;

…пропозиції до міс- … народних депута- …инення на строк … рішення підпри-

…ємств про вивільнення працівників у разі утруднення їх наступного працевлаштування з одночасною частковою або повною компенсацією витрат підприємств, викликаних цією відстрочкою.

Розміри витрат та пільги по оподаткуванню, що компенсуються або надаються підприємствам, установам, організаціям у випадках, передбачених цим пунктом, відповідно до законодавства Української РСР, визначаються рішеннями виконкомів місцевих Рад народних депутатів за поданням координаційних комітетів сприяння зайнятості.

Стаття 20. Участь підприємств, установ і організацій у реалізації державної політики зайнятості

1. Підприємства, установи і організації, незалежно від форм власності, їх службові особи сприяють проведенню державної політики зайнятості на основі:

додержання законодавства про працю, а також прийнятих відповідно до нього умов договорів та угод;

організації професійної підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації працівників, а також професійного перенавчання тих, хто підлягає вивільненню з виробництва;

працевлаштування визначеної місцевою Радою народних депутатів кількості осіб, які потребують соціального захисту і нездатні на рівних умовах конкурувати на ринку праці.

2. Підприємства, установи і організації зобов'язані створювати відповідно до рішень місцевих Рад народних депутатів спеціалізовані робочі місця для працевлаштування інвалідів.

У разі невиконання цієї вимоги або відмови створювати робочі місця для інвалідів підприємства, установи і організації відраховують цільовим призначенням кошти у розмірі середньорічної заробітної плати працівників за кожне нестворене робоче місце. Зазначені кошти спрямовуються у державний фонд сприяння зайнятості населення для організації працевлаштування інвалідів.

Ліквідація робочих місць для інвалідів провадиться тільки за погодженням з місцевими Радами народних депутатів.

Витрати підприємств, установ і організацій на створення додаткових робочих місць для інвалідів понад встановлену квоту, а також на підготовку і перепідготовку осіб зазначеної категорії компенсуються за рахунок установлення пільг при оподаткуванні прибутку та коштів державного фонду сприяння зайнятості відповідно до укладених договорів.

3. Підприємствам, установам і організаціям, що використовують понад встановлену квоту працю осіб, які потребують соціального захисту і нездатні на рівних умовах конкурувати на ринку праці, відповідно до законодавства Української РСР надаються пільги по податках та інших платежах у бюджет, які частково або повністю компенсують витрати, пов'язані з прийняттям на роботу цих категорій громадян.

4. Підприємства, установи і організації, розташовані на території регіону, незалежно від відомчої підпорядкованості, щомісячно в повному обсязі подають державній службі зайнятості інформацію про наявність вільних робочих місць (вакантних посад) і у триденний строк — про всіх прийнятих і звільнених працівників.

5. При вивільненні працівників у зв'язку зі змінами в організації виробництва і праці підприємства, установи, організації в письмовій формі повідомляють про це державну службу зайнятості, вказуючи підстави і строки вивільнення, найменування професій, спеціальностей, кваліфікацій, розмір оплати праці, не пізніш як за два місяці до вивільнення, а при реорганізації, перепрофілюванні та ліквідації підприємств, установ, організацій — за 6 місяців.

У разі неподання цих даних стягується штраф у розмірі річної заробітної плати за кожного вивільненого працівника. Ці кошти зараховуються у державний фонд сприяння зайнятості і використовуються для фінансування заходів по працевлаштуванню та соціального захисту вивільнюваних працівників.

6. Порядок стягнення та розміри штрафів за невиконання вимог цієї статті з підприємств, установ і організацій встановлюються законодавством Української РСР.

Стаття 21. Участь професійних спілок у здійсненні заходів щодо сприяння зайнятості

1. Професійні спілки беруть участь у розробці державної політики зайнятості, відповідних законодавчих актів Української РСР і рішень місцевих Рад народних депутатів.

2. Права і повноваження професійних спілок щодо забезпечення захисту громадян від безробіття та його наслідків визначаються колективним договором (угодою), республіканською та територіальними угодами профспілок з органами державного управління та об'єднаннями підприємств (роботодавців) відповідно до чинного законодавства.

Професійні спілки, органи державного управління, власники підприємств, установ і організацій проводять спільні консультації з проблем зайнятості населення.

Стаття 22. Державний фонд сприяння зайнятості населення

1. Державний фонд сприяння зайнятості населення утворюється для фінансування передбачених програмами зайнятості населення заходів щодо:

професійної орієнтації населення, професійного навчання вивільнюваних працівників і безробітних, сприяння в їх працевлаштуванні та виплати допомоги по безробіттю;

надання безпроцентної позики безробітним для зайняття підприємницькою діяльністю;

створення і розвитку навчально-матеріальної бази, інформаційно-обчислювальних центрів, центрів профорієнтації, підготовки і навчання працівників, службових приміщень і власних підприємств служби зайнятості;

організації додаткових робочих місць в галузях народного господарства;

утримання працівників служби та інших витрат, пов'язаних із соціальним захистом права громадян республіки на працю.

2. Державний фонд сприяння зайнятості населення є самостійною фінансовою системою і утворюється на республіканському та місцевому рівнях за рахунок:

асигнувань у розмірі не менше трьох процентів від обсягів республіканського і місцевих бюджетів;

обов'язкових внесків підприємств, установ, організацій (які займаються комерційною діяльністю), кооперативів, добровільних внесків громадських організацій, громадян, зарубіжних фірм, інших надходжень;

коштів служби зайнятості за надання платних послуг підприємствам та організаціям.

3. Розпорядником коштів державного фонду сприяння зайнятості є державна служба зайнятості.

4. Положення про державний фонд сприяння зайнятості населення затверджується Радою Міністрів Української РСР.

Стаття 23. Організація оплачуваних громадських робіт

1. Місцеві Ради народних депутатів з участю державної служби зайнятості організують проведення оплачуваних громадських робіт для осіб, зареєстрованих як безробітні, на підприємствах, в установах і організаціях комунальної власності і за договорами на інших підприємствах, в установах і організаціях.

2. З особами, які бажають брати участь в громадських роботах, укладається договір строком до двох місяців з правом його продовження за погодженням сторін до вирішення питання про їх працевлаштування на підходящу роботу. Переважним правом укладання договорів користуються громадяни, зареєстровані як безробітні.

3. У разі закінчення встановленого строку виплати допомоги по безробіттю громадянин має переважне право на набуття іншої професії (спеціальності) і участь в оплачуваних громадських роботах на період до надання йому підходящої роботи.

4. Оплата праці осіб, зайнятих на громадських роботах, здійснюється за фактично виконану роботу і не може бути меншою мінімального розміру заробітної плати, встановленої законодавством Української РСР, при якісному виконанні норм праці.

На осіб, зайнятих на громадських роботах, поширюються соціальні гарантії, включаючи право на пенсійне забезпечення, виплату допомоги по тимчасовій непрацездатності.

5. Фінансування громадських робіт провадиться за рахунок місцевого бюджету із залученням коштів державного фонду сприяння зайнятості населення (в частині організації таких робіт для безробітних) і підприємств, установ та організацій, для яких ця робота виконується за договорами.

6. Положення про оплачувані громадські роботи затверджується Радою Міністрів Української РСР.

Стаття 24. Професійна підготовка і перепідготовка незайнятих громадян

1. Професійна підготовка, підвищення кваліфікації і перепідготовка осіб, зареєстрованих в службі зайнятості як такі, що шукають роботу, може провадитись у випадках:

неможливості підібрати підходящу роботу через відсутність у громадянина необхідної професійної кваліфікації;

необхідності змінити кваліфікацію у зв'язку з відсутністю роботи, яка відповідає професійним навикам громадянина;

втрати здатності виконання роботи за попередньою професією.

2. Професійна підготовка, підвищення кваліфікації і перепідготовка громадян організується державною службою зайнятості за її направленням у навчальних закладах, на підприємствах, в установах і організаціях (незалежно від їх підпорядкованості) згідно з укладеними договорами або у спеціально створюваних для цього учбових центрах за рахунок коштів державного фонду сприяння зайнятості населення.

Розділ IV.
Компенсації при втраті роботи

Стаття 25. Види компенсацій

Держава сприяє незайнятим громадянам у поновленні їх трудової діяльності та забезпечує їм такі види компенсацій:

а) надання особливих гарантій працівникам, вивільнюваним з підприємств, установ, організацій;

б) виплата стипендій в період професійної підготовки або перепідготовки і включення цього періоду до загального і безперервного трудового стажу;

в) виплата в установленому порядку допомоги по безробіттю;

г) подання додаткової матеріальної допомоги безробітному громадянину і членам його сім'ї з урахуванням наявності осіб похилого віку і неповнолітніх дітей, які перебувають на його утриманні.

Стаття 26. Особливі гарантії працівникам, які втратили роботу у зв'язку із змінами в організації виробництва і праці

1. Працівникам, трудовий договір з якими був розірваний з ініціативи власника або уповноваженого ним органу в зв'язку із змінами в організації виробництва і праці, в тому числі ліквідацією, реорганізацією, перепрофілюванням підприємств, установ, організацій, при умові їх реєстрації в службі зайнятості протягом десяти календарних днів після звільнення як таких, що шукають роботу, гарантується:

а) збереження за попереднім місцем роботи на період працевлаштування, але не більш як на три місяці, середньої заробітної плати, з урахуванням місячної вихідної допомоги та безперервного трудового стажу. У випадках, коли трьохмісячний строк минув і підходяща робота працівнику не була запропонована, йому надається статус безробітного;

б) право на одержання допомоги по безробіттю у розмірі 75 процентів середньої заробітної плати за останнім місцем роботи протягом наступних трьох місяців та 50 процентів протягом наступних шести місяців, але не більше середньої заробітної плати, що склалася в республіці;

в) збереження на новому місці роботи, на весь період професійного перенавчання з відривом від виробництва, середньої заробітної плати за попереднім місцем роботи;

г) право на достроковий вихід на пенсію за півтора року до встановленого законодавством строку осіб передпенсійного віку, які мають встановлений законодавством про пенсійне забезпечення необхідний загальний трудовий стаж (у тому числі на пільгових умовах).

2. У разі відмови від двох пропозицій підходящої роботи протягом трьох місяців така особа втрачає право на збереження середньої заробітної плати до закінчення тримісячного періоду, а виплата допомоги по безробіттю надається на підставі пункту «а» статті 30.

3. Для підприємств, установ та організацій, що забезпечують перенавчання вивільнюваних працівників у зв'язку із змінами в організації виробництва та праці при обчисленні податку з прибутку сума балансового прибутку зменшується на розмір витрат, пов'язаних з організацією професійної підготовки таких працівників.

Коли протягом двох років, які передують вивільненню, працівник не мав можливості підвищити свою кваліфікацію чи одержати суміжну професію за попереднім місцем роботи, і якщо при працевлаштуванні йому необхідно підвищити кваліфікацію або пройти професійну перепідготовку, то витрати на ці заходи проводяться за рахунок підприємства, організації, установи, з яких вивільнено працівника.

У разі необхідності державна служба зайнятості може компенсувати підприємствам, установам та організаціям до 50 процентів витрат на організацію навчання прийнятих на роботу громадян, вивільнених з інших підприємств, установ, організацій з підстав, передбачених цією статтею.

4. Гарантії, встановлені пунктом 1 цієї статті, поширюються також на осіб, що втратили роботу внаслідок нещасного випадку на виробництві або настання професійного захворювання, в результаті чого потребують професійної підготовки, перепідготовки чи підвищення кваліфікації.

Стаття 27. Розміри стипендій у період професійної підготовки та перепідготовки

1. Громадянам, які втратили роботу і заробіток (трудовий доход), зареєстрованим у державній службі зайнятості як особи, що шукають роботу, в період професійної підготовки і перепідготовки виплачується стипендія у розмірі 75 процентів, а тим, хто не має дітей або інших утриманців,— 50 процентів їх середньої заробітної плати за останнім місцем роботи, але не нижче від встановленої законодавством мінімальної заробітної плати.

2. Громадянам, які вперше шукають роботу, звільненим за порушення трудової дисципліни, а також які тривалий час не працюють і потребують професійної підготовки, підвищення кваліфікації та перепідготовки, стипендія призначається не нижче від розміру допомоги по безробіттю, передбаченої для цієї категорії громадян.

Стаття 28. Умови виплати допомоги по безробіттю

1. Право на допомогу по безробіттю мають громадяни, визнані у встановленому порядку безробітними, які не мають інших передбачених чинним законодавством доходів, що перевищують розмір мінімальної заробітної плати.

2. Допомога по безробіттю

(Закінчення на 6-й стор.).

…Ради Української РСР

…ННЯ В ДІЮ ЗАКОНУ УКРАЇНСЬКОЇ …ЙНЯТІСТЬ НАСЕЛЕННЯ»

… місцевому …вити на 1991 — …ак умову виплати … безробіттю гро- … мають право на … відповідно до …» пункту 1 стат- … виконання опла- …іт не менше 36 … тижнів протя- …ів, що переду- …у безробіття.

…ити Раді Мініст- …ької РСР: … першому півріччі … розгляд Вер- …ади Української …ції про приве- …онодавчих актів … РСР у відпо- …рийнятим Зако-

…чний строк за … Федерації неза- …фспілок України …обхідні акти для … Закону Україн- …«Про зайнятість …зокрема, затвер- …ння про держав- …айнятості, про … фонд сприяння … населення, про … оплачуваних гро- …іт, про порядок …омоги по безро- …ж визначити по- …вання системи …ідготовки, під- …ліфікації і пере- …зайнятих грома- …до 1 вересня 1991 року акти уряду УРСР у відповідність із Законом Української РСР «Про зайнятість населення» та забезпечити скасування міністерствами, відомствами УРСР нормативних актів, у тому числі інструкцій, які суперечать цьому Закону;

провести переговори з іншими країнами про можливість працевлаштування громадян республіки за кордоном та їх соціального захисту;

визначити порядок надання роз'яснень, пов'язаних із застосуванням Закону Української РСР «Про зайнятість населення»;

вирішити питання про створення Науково-дослідного центру Академії наук Української РСР і Міністерства праці Української РСР з проблем зайнятості населення та ринку праці на базі існуючих наукових підрозділів республіки, що займаються вивченням цих питань.

6. Запропонувати місцевим Радам народних депутатів здійснити на підвідомчих територіях необхідні заходи щодо забезпечення зайнятості і соціального захисту населення від безробіття.

Голова Верховної Ради Української РСР Л. КРАВЧУК.

м. Київ,
1 березня 1991 року.

ПРО ЗАЙНЯТІСТЬ НАСЕЛЕННЯ

(Закінчення. Початок на 3-й, 4-й, 5-й стор.).

виплачується з одинадцятого дня після реєстрації громадянина у державній службі зайнятості до вирішення питання про працевлаштування, але не більш як 12 місяців протягом наступних трьох років, а для осіб передпенсійного віку (за 2 роки до настання права на повну пенсію) — до 18 місяців. У перший рік допомога подається не більш як 6 місяців, другий — не більш як 3 місяці, третій — залишок, не використаний за попередні 2 роки.

3. Громадянам, які бажають відновити трудову діяльність після тривалої (понад один рік) перерви, допомога по безробіттю подається на умовах, передбачених пунктом 2 цієї статті, а для осіб, які шукають роботу вперше, тривалість виплати допомоги становить 6 місяців.

4. У період одержання допомоги безробітний зобов'язаний сприяти своєму працевлаштуванню відповідно до рекомендацій, погоджених з державною службою зайнятості.

Стаття 29. Розміри допомоги по безробіттю

1. Громадянам, які мають право на одержання допомоги по безробіттю, гарантується її виплата у розмірі:

а) не менш як 50 процентів середньої заробітної плати за попереднім місцем роботи, але не нижче встановленої законодавством мінімальної заробітної плати — при втраті роботи на підприємстві, в установі та організації, якщо громадянин протягом 12 місяців, що передували початку безробіття, мав оплачувану роботу не менш як 12 тижнів; максимальний розмір допомоги по безробіттю не може бути вищим від середньої заробітної плати, що склалась у республіці;

б) не нижче 75 процентів встановленої законодавством мінімальної заробітної плати — в усіх інших випадках, включаючи громадян, які шукають роботу вперше або після тривалої (більше одного року) перерви.

2. Громадянам, які закінчили навчання у професійно-технічних, середніх спеціальних і вищих навчальних закладах (очні форми навчання) або завершили підготовку і перенавчання, а також звільненим з дійсної військової служби в Збройних Силах, прикордонних, внутрішніх, залізничних військ, органів державної безпеки і внутрішніх справ, допомога по безробіттю подається у розмірі не нижче мінімальної заробітної плати.

3. Розмір допомоги по безробіттю підлягає індексації в установленому законодавством порядку.

4. У період одержання громадянином допомоги по безробіттю за ним зберігається безперервний трудовий стаж.

5. Порядок подання допомоги по безробіттю визначається Радою Міністрів Української РСР.

Стаття 30. Відкладення виплати допомоги по безробіттю

Виплата допомоги по безробіттю не здійснюється або її розмір може бути зменшено органами державної служби зайнятості на строк до 3 місяців у разі:

а) відмови громадянина від двох пропозицій підходящої роботи;

б) подання громадянину відповідно до діючого порядку вихідної допомоги та інших виплат при вивільнюванні з підприємств, установ і організацій, що забезпечують часткову чи тимчасову компенсацію втраченого заробітку;

в) звільнення з підстав, передбачених пунктами 3, 4, 7, 8 статті 40 і статті 41 Кодексу законів про працю Української РСР;

г) приховування від державної служби зайнятості відомостей про працевлаштування на тимчасову роботу в період одержання допомоги по безробіттю;

д) порушення умов пункту 4 статті 28 цього Закону;

е) спроби одержати чи одержання допомоги по безробіттю шляхом порушення чинного законодавства;

є) звільнення громадянина з останнього місця роботи за власним бажанням без поважних причин.

Стаття 31. Матеріальна допомога

1. Членам сім'ї, які перебувають на утриманні безробітного, а також громадянам, які втратили право на допомогу по безробіттю у зв'язку із закінченням установленого строку її виплати, подається матеріальна й інша допомога (включаючи дотації за користування житлом, комунальними послугами, громадським транспортом) у розмірі 50 процентів мінімальної заробітної плати у розрахунку на кожного з них за рахунок коштів державного фонду сприяння зайнятості населення, а при його відсутності — асигнувань, що виділяються з бюджету місцевих Рад народних депутатів або на підставі колективних угод (договорів).

2. Умови подання матеріальної та іншої допомоги визначаються Радою Міністрів Української РСР.

Стаття 32. Добровільне соціальне страхування зайнятості

1. Громадяни можуть укладати з органами державного страхування договір на випадок втрати роботи.

Порядок, періодичність та умови страхування визначаються законодавством Української РСР.

2. Громадяни, які уклали такі договори, не втрачають права на одержання допомоги по безробіттю або стипендії в період професійної підготовки і перепідготовки.

Стаття 33. Додаткові гарантії громадянам Української РСР

Законодавством Української РСР можуть передбачатися за рахунок бюджету республіки додаткові гарантії громадянам, вивільнюваним з підприємств, що підлягають ліквідації у зв'язку із здійсненням заходів щодо поліпшення екологічної обстановки або внаслідок стихійного лиха.

Розділ V.
Контроль і відповідальність за порушення законодавства про зайнятість населення

Стаття 34. Органи, які здійснюють контроль

Контроль за додержанням законодавства Української РСР про зайнятість населення здійснюється Радами народних депутатів, відповідними державними органами, інспекціями служби зайнятості та професійними спілками.

Стаття 35. Відповідальність за порушення законодавства про зайнятість населення

Службові особи, винні у порушенні законодавства Української РСР про зайнятість населення, притягуються у встановленому порядку до відповідальності.

Голова Верховної Ради Української РСР Л. КРАВЧУК

м. Київ
1 березня 1991 року

УГОДА СОЮЗУ РСР І РЕСПУБЛІК З ПИТАНЬ РЕФОРМИ РОЗДРІБНИХ ЦІН І СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ

Президент СРСР і керівники найвищих органів влади республік, виходячи з необхідності стабілізації споживчого ринку, посилення мотивації високопродуктивної праці, нарощування виробництва товарів народного споживання і боротьби з спекуляцією та тіньовою економікою, строго керуючись раніше досягнутою угодою про проведення загальної політики в галузі ціноутворення і соціального захисту населення, домовились про наступне:

1. З метою підтримання стабільності загальносоюзного ринку і недопущення необгрунтованого зростання цін встановити єдині для всієї території країни межі підвищення державних роздрібних цін на основні продовольчі і непродовольчі товари, що визначають життєвий рівень населення.

Прийняти узгоджені пропозиції Кабінету Міністрів СРСР і урядів республік про граничні розміри підвищення з 1991 р. державних роздрібних цін на товари народного споживання, а також тарифів на пасажирські перевезення залізничним, авіаційним і морським транспортом і послуги зв'язку для населення згідно з додатком № 1.

Республіки можуть встановлювати нижчі ціни на окремі товари, що виробляються і споживаються на своїй території.

Не підвищувати діючі роздрібні ціни на медикаменти і вироби медичного призначення, кофе, тканини з синтетичних волокон та вироби з них, на вироблюване з синтетичних матеріалів взуття, хутряні, трикотажні, панчішно-шкарпеткові вироби та іграшки, на бензин, керосин, електроенергію, газ, вугілля, пічне паливо і дрова, які відпускаються населенню, а також на горілку.

Для стримування зростання цін частково зберегти на 1991 рік дотації до цін на медикаменти, м'ясну, молочну і рибну продукцію та деякі інші соціально значимі товари народного споживання.

2. Послідовно здійснювати лібералізацію роздрібних цін, розширити з 1991 р. перелік товарів, які реалізуються за договірними (вільними) і регульованими цінами, згідно з додатками № 2 і 3. Проводити загальну політику по стримуванню монопольного зростання цін шляхом вилучення надприбутку і введення меж зростання цін.

Розробити і запровадити систему індексування доходів населення.

3. Компенсація здійснюється з додержанням наступних основних принципів:

направлення на компенсації всіх коштів від подорожчання основних продовольчих товарів, масових видів будівельних матеріалів і меблів, а також інших непродовольчих товарів за переліками, що визначаються республіками з урахуванням рівня доходів різних соціальних верств і груп населення;

повної компенсації подорожчання товарів дитячого асортименту з цільовим направленням відповідних коштів сім'ям з неповнолітніми дітьми;

визначення розмірів компенсаційних виплат, виходячи з фактичного споживання населенням товарів і послуг з державних ресурсів у 1990 році;

здійснення перших виплат компенсацій запобіжно до введення нових роздрібних цін;

цільового направлення частини коштів, одержаних від підвищення цін і тарифів, на додаткове підвищення рівня заробітної плати працівників провідних професій сфери освіти, охорони здоров'я і соціального забезпечення, культури і архівних закладів;

доповнення грошових компенсацій малозабезпеченим верствам населення різними видами допомоги (у тому числі натуральної), яка подається на місцях (безплатним харчуванням, оплатою рахунків за товари спеціального призначення для інвалідів і людей похилого віку, пільгами за користування міським і приміським транспортом і т. п.);

введення підвищених нормативів утримання громадян в закладах соціальної сфери (лікарнях, інтернатах, будинках для престарілих, дошкільних та інших закладах).

4. З метою реалізації зазначених принципів:

виплачувати в початковий період компенсації працюючим у вигляді спеціальних доплат до заробітної плати з наступним включенням їх у тарифні ставки і посадові оклади;

збільшити стипендії, пенсії, допомогу та інші соціальні виплати, запровадити компенсаційні виплати дітям та іншим непрацездатним утриманцям;

компенсаційні виплати не обкладати всіма видами податків;

підвищити мінімальний рівень неоподатковуваних доходів громадян, а також рівень доходів, з яких починається стягування прогресивного прибуткового податку;

знизити до 35 процентів ставки податку на прибуток з підприємств і організацій з одночасним уточненням ставок оподаткування прибутку, регульованих республіканським і місцевим законодавством.

Республіки визначають конкретні розміри і порядок компенсаційних виплат не нижче встановлених урядом СРСР гарантованих мінімальних розмірів підвищення доходів відповідних груп і соціальних верств населення.

Уряд СРСР підготовляє і вносить до Верховної Ради СРСР пропозиції про уточнення законодавства Союзу РСР, приймає в межах своїх повноважень рішення по нормативних актах, які конкретизують реалізацію вищевикладених принципів компенсації; встановлює порядок і розміри грошового і речового утримування військовослужбовців, працівників Міністерства оборони СРСР, Міністерства внутрішніх справ СРСР, Комітету державної безпеки СРСР і грошових доходів інших централізованих споживачів, а також компенсації від підвищення тарифів на пасажирські перевезення залізничним, авіаційним і морським транспортом.

Кабінету Міністрів СРСР і урядам республік утворити єдиний союзно-республіканський фінансовий фонд соціальної підтримки населення за рахунок частини коштів, одержаних від підвищення роздрібних цін, для забезпечення встановлених мінімальних компенсаційних виплат населенню в усіх республіках.

Держбанку СРСР і Ощадному банку СРСР пророблити і внести в Кабінет Міністрів СРСР пропозиції щодо компенсації вкладникам втрат у зв'язку з одноразовим підвищенням цін.

5. Органи влади Союзу РСР і республік забезпечать суворе додержання всіма підприємствами та організаціями встановленого на 1991 рік порядку формування фонду оплати праці з урахуванням зміни обсягів виробництва продукції, робіт і послуг. Республіки зобов'язуються утриматись від прийняття в 1991 році нових рішень про підвищення грошових доходів населення, не пов'язаних з компенсацією цін, а також здійснять заходи щодо посилення контролю за додержанням встановленого порядку ціноутворення.

6. Кабінету Міністрів СРСР, Союзно-республіканському валютному комітету, урядам республік забезпечити безумовну реалізацію заходів щодо створення умов для успішного здійснення реформи роздрібних цін і тарифів, маючи на увазі насамперед реалізацію заходів, передбачених економічною угодою про поставки продовольства та інші матеріальні ресурси в 1991 році. Держбанку СРСР і банкам республік забезпечити наявність необхідної кількості грошових знаків для компенсаційних виплат населенню.

7. Враховуючи, що пропонована реформа роздрібних цін повинна проводитись як один із заходів комплексної програми переходу до ринку, в місячний строк визначити практичні дії щодо її спільної реалізації.

Президент СРСР М. С. ГОРБАЧОВ
Перший заступник Голови Верховної Ради РРФСР Р. І. ХАСБУЛАТОВ
Голова Верховної Ради Української РСР Л. М. КРАВЧУК
Голова Верховної Ради Білоруської РСР М. І. ДЕМЕНТЕЙ
Президент Узбецької РСР І. А. КАРІМОВ
Президент Казахської РСР Н. А. НАЗАРБАЄВ
Голова уряду Республіки Грузія Т. І. СІГУА
Президент Азербайджанської РСР А. Н. МУТАЛІБОВ
Президент РСР Молдова М. І. СНЄГУР
Президент Республіки Киргизстан А. А. АКАЄВ
Президент Таджицької РСР К. М. МАХКАМОВ
Голова Верховної Ради Республіки Вірменія Л. А. ТЕР-ПЕТРОСЯН
Президент Туркменської РСР С. А. НІЯЗОВ

УГОДА

Союзу РСР і республік з питань реформи роздрібних цін і соціального захисту населення

Додаток № 1

До угоди Союзу РСР і республік

ГРАНИЧНІ РОЗМІРИ

підвищення державних роздрібних цін на основні товари народного споживання

	В середньому на (процентів)
М'ясо і м'ясопродукти	200
Молоко і молочні продукти	130
Яйця і яйцепродукти	100
Хліб, борошно, крупи, макаронні вироби	200
Цукор	135
Чай	100
Рибні товари	130
Сіль	240
Олія, маргаринова продукція і майонез, господарське і туалетне мило	100
Харчові концентрати, включаючи дитяче харчування	200
Окремі тютюнові вироби вітчизняні	50
Білизна, масові види тканин, одягу, взуття	135
Товари для дітей	195
Товари культурно-побутового і господарського призначення	75
Тарифи на пасажирські перевезення:	
залізничним транспортом	70
авіаційним транспортом	80
морським транспортом	140
Послуги зв'язку для населення	20

Примітки: 1. Конкретні розміри граничних роздрібних цін установлюються Держкомцін СРСР і органами ціноутворення союзних республік відповідно до їх компетенції.

2. Конкретні розміри тарифів установлюються за погодженням з Держкомцін СРСР відповідно Міністерством шляхів СРСР, МЦА СРСР, Мінморфлотом СРСР і Мінзв'язку СРСР.

Додаток № 2

До угоди Союзу РСР і республік

ПЕРЕЛІК

товарів народного споживання, що реалізуються населенню за регульованими роздрібними цінами

Продукція легкої промисловості

Нові модні тканини, трикотажні полотна, а також висоякісні товари для дітей

Коміри для дорослих з кролика, овчини, каракулю та інших видів хутра (крім цінних видів)

Головні убори для дорослих з кролика і овчини

Товари культурно-побутового і господарського призначення

Автомобілі легкові

Лісо- і пиломатеріали та будівельні матеріали

Зошити шкільні і канцелярські товари для дітей

Велосипеди дорожні і підліткові і дитячі

Коляски дитячі

Іграшки дитячі

Сірники

Пральні машини з ручним віджиманням

Холодильники місткістю до 250 літрів

Радіоприймальні, звукозаписуючі і звуковідтворюючі пристрої 3—4 групи складності

Телевізори чорно-білого зображення

Телевізори кольорового зображення 2—3 поколінь

Машини швейні прямострочні

Синтетичні мийні засоби

Плити газові та електричні

Фільмоскопи, діафільми та інші кінофототовари для дітей

Грамплатівки для дітей

Джерела струму (елементи живлення)

Книги та книжкова продукція

Меблі (окремі предмети меблів — столи, стільці, дивани, ліжка та інші предмети, що не входять у набори і гарнітури)

Шпалери

Посуд емальований, алюмінієвий

Апарати в'язальні

Посуд з безкольорового скла, видувний і пресований

Посуд фарфоро-фаянсовий груповий

Стандартні будинки і садові будиночки, комплекти деталей

Сільськогосподарські мінітрактори, мотоблоки і мотокультиватори

Інструменти господарські

Місцеві будівельні матеріали

* * *

Вина, включаючи шампанське

Коньяки ординарні

Лікеро-горілчані вироби

Пиво

Парфюмерні товари

Карамель

Тропічні фрукти, цитрусові плоди і продукти їх переробки

Примітка: Уряди союзних республік можуть доповнювати і уточнювати зазначений перелік у межах своєї компетенції.

Додаток № 3

До угоди Союзу РСР і республік

Товари вітчизняного та імпортного виробництва, які додатково включаються в перелік товарів народного споживання, що реалізуються населенню за договірними (вільними) цінами

Товари легкої промисловості

Льняні тканини і вироби з них, а також скатерті, покривала та інші штучні вироби (крім продукції виробничо-технічного призначення)

Тканини з натурального шовку і в поєднанні з іншими волокнами та вироби з них, шовкові меблеві тканини, покривала, накидки, скатерті, портьєри, оксамит (крім продукції виробничо-технічного призначення)

Тканини чистошерстяні (крім тканин спецпризначення) і вироби з них, меблеві тканини, ковдри з верблюжою та ангорською вовною, пледи, покривала, накидки, скатерті, портьєри

Тканини бавовняні, платтяні жакардового і крепового переплетення, маркізет, вуаль, батист, серпанок, джинсові тканини з вагою понад 400 г/кв. м, оксамит і вироби з них, а також тканини меблеві, покривала, накидки, скатерті, портьєри

Нові модні вироби з бавовни, напівшерсті і хімічних волокон

Неткані полотна махрові і ниткопрошивні рушникові, платтяно-блузкові, декоративні

Гардинні полотна, крім полотен найпростіших структур

Нитки бавовняні в'язальні і вишивальні, нитки швейні з натурального шовку

Взуття шкіряне для дорослих: модельне, спортивного призначення для майстрів спорту, активного відпочинку

Взуття полімерне для дорослих — спортивне і для активного відпочинку

Трикотажні вироби для дорослих з чистошерстяної пряжі № 45, 52, з імпортної фасонної пряжі і козячого пуху

Килими і килимові вироби

Шкіряно-галантерейні вироби з натуральної і штучної шкіри (крім виробів спецпризначення і для дітей)

Текстильно-галантерейні вироби (крім продукції спецпризначення)

Коміри для дорослих з цінних видів натурального хутра

Імпортні висоякісні швейні, трикотажні вироби, взуття, шкіргалантерейні вироби для дорослих

Шпагати і мотузки

Тканини і вироби із застосуванням метаніту

Одяг з натуральної шкіри вітчизняного виробництва

Товари культурно-побутового і господарського призначення

Годинники

Електронно - обчислювальні персональні машини і мікрокалькулятори

Холодильники місткістю понад 250 л, 2—3-камерні холодильники, морозильники

Машини пральні напівавтоматичні та автоматичні

Машини швейні «Зиг-Заг» напівавтоматичні та автоматичні, машини в'язальні

Пилососи, полотери та інші електропобутові товари

Прилади електро- і радіовимірювальні

Авторучки шарикові і перові

Грамплатівки (крім дитячих)

Апарати телефонні

Кінофототовари (крім товарів для дітей)

Водонагрівальні опалювальні апарати і пристрої

Товари господарського призначення з дерева і металу

Паперово-білові товари (крім шкільно-письмових товарів і товарів для дітей)

Дзеркала

Вироби з пластмаси

Посуд з нержавіючої сталі

Садово-городній інвентар

Залізні вироби, замки

Товари побутової хімії

Спортивні товари

Музичні товари

Радіоприймальні, звукозаписні та звуковідтворюючі пристрої другої групи складності (радіоприймачі, радіоли та інші)

Мотовелотовари, приналежності до автомобілів (крім товарів для дітей)

Будівельні машини для індивідуального користування

Щетинно-щіткові вироби

Кустарно-художні вироби, сувеніри, значки

Ювелірно-металева галантерея, манікюрні набори, несесери та інші галантерейні вироби

Сантехобладнання

Запасні частини до електрорадіотоварів та інших складнотехнічних товарів культурно-побутового і господарського призначення

Продовольчі товари

Сирокопчені ковбасні вироби

Морозиво

Здобні хлібобулочні та булкові вироби, сухарі, хрустанці, соломка, ріжки, рогалики

Борошно для млинців і оладок

Кондитерські товари (крім карамелі)

Безалкогольні напої і мінеральні води

М'ясо кроликів

Жива риба

Крупи підвищеної поживної цінності

Крохмаль

Чай з рослинними добавками

Імпортні тютюнові вироби

Примітка: Уряди союзних республік можуть доповнювати і уточнювати зазначений перелік у межах своєї компетенції.

ПРОТОКОЛ

про деякі заходи щодо реалізації угоди Союзу РСР і республік з питань реформи роздрібних цін і соціального захисту населення

12 березня 1991 р.

Прем'єр-міністр СРСР і глави урядів республік на виконання Угоди Союзу РСР і республік з питань реформи роздрібних цін і соціального захисту населення вирішили:

1. Запровадити нові роздрібні ціни і тарифи в межах погоджених розмірів їх підвищення з 2 квітня 1991 р. на всій території СРСР. Попереджальну сплату компенсацій населенню почати 20 березня 1991 р.

2. На формування єдиного союзно-республіканського фінансового фонду соціальної підтримки населення для забезпечення встановлених мінімальних компенсаційних виплат направляють у 1991 році кошти:

	(млрд. карбованців)
Російська Радянська Федеративна Соціалістична Республіка	56,5*)
Українська Радянська Соціалістична Республіка	12,1*)
Білоруська Радянська Соціалістична Республіка	4,2*)
Республіка Грузія	0,5
Литовська Республіка	2,3
Радянська Соціалістична Республіка Молдова	1,1
Латвійська Республіка	2,2
Республіка Вірменія	1,3
Естонська Республіка	1,7

Кошти вносяться республіками щомісяця рівними частками.

3. За рахунок єдиного союзно-республіканського фінансового фонду соціальної підтримки населення для забезпечення встановлених мінімальних компенсаційних виплат виділити кошти (в млрд. карбованців):

Узбецькій Радянській Соціалістичній Республіці	6,8
Казахській Радянській Соціалістичній Республіці	2,46*)
Азербайджанській Радянській Соціалістичній Республіці	1,15
Республіці Киргизстан	1,11
Таджицькій Радянській Соціалістичній Республіці	2,08
Туркменській Радянській Соціалістичній Республіці	2,04
Загальнодержавним споживачам	66,4*)

4. Визнати доцільним подати в необхідних випадках фінансову підтримку окремим підприємствам, які реалізують продукцію в основному за фіксованими цінами, із загальносоюзного і республіканських фондів стабілізації економіки.

***) Підлягає уточненню в 3-денний строк представниками РРФСР, України, Білорусії, Казахстану, Мінфіну СРСР і Держплану СРСР.**

Прем'єр-міністр СРСР В. ПАВЛОВ
Голова Ради Міністрів РРФСР І. СИЛАЄВ
Заступник Голови Ради Міністрів Української РСР А. СТАТІНОВ
Голова Ради Міністрів Білоруської РСР В. КЕБИЧ
Віце-президент Узбецької РСР Ш. МІРСАЇДОВ
Голова Ради Міністрів Казахської РСР У. КАРАМАНОВ
Прем'єр-міністр Республіки Киргизстан Н. ІСАНОВ
Президент Таджицької РСР К. МАХКАМОВ
Перший заступник Прем'єр-міністра Туркменської РСР А. ЧЕРІЄВ

Чергами на бензоколонках уже, здається, нікого не здивуєш. Парадокс — у країні, яка по видобутку нафти знаходиться серед провідних держав світу, немає бензину.

Однак бензин — це продукт переробки. Навряд чи варто брати його за основу благополуччя. Нафта-сирець завжди була й, мабуть, буде в майбутньому не тільки причиною регіональних воєн. Незмінний еквівалент сучасного світу здатен неймовірно збагатити маленькі емірати й поставити перед зубожінням навіть великі держави. Де наше місце, що маємо на сьогодні?

БЕНЗИНОВИЙ КРАНИК

Чи є перспектива виходу республіки з нафтового дефіциту?

Майже чверть тисячоліття на Україні добувають нафту й газ. Після війни гриміла на всю Європу Шебелинка. Згодом були відкриті і згодом таки висотані нафтові родовища Дніпровсько-Донецької западини. На початку минулого десятиліття республіка на 50 відсотків забезпечувала себе нафтопродуктами. Ті, хто тоді працював на автотранспорті, знають: бензин плив рікою й коштував стільки, скільки мінеральна вода.

А куди тепер подівся бензин? Туди, куди й усе. За схемою планової економіки розвиток господарства відбувався «від досягнутого». Кожний рік обсяги споживання збільшувались. А постачання? В 1972 році мали пік видобутку нафти в республіці. Через десять років все зійшло нанівець. Забігаючи наперед, зазначимо: тепер республіка забезпечує себе нафтою лише на 10 відсотків. Тож і постає питання: як вийти з нафтового дефіциту, забезпечити транспорт бензином?

Відповідь, гадаємо, лежить у двох площинах. По-перше, треба потурбуватись за розвідку нафтових родовищ. Подруге, вийти на світовий рівень переробки нафти. Застаріле обладнання підприємств нафтопереробки вже не спроможне не тільки отримувати нові додаткові продукти із сирцю, а навіть давати потрібну кількість бензину.

Є ще одна проблема. За останні роки республіка лише нарощувала споживання нафтопродуктів. Замість того, щоб їх економити. Чомусь і досі вважається, що виграє той, хто збільшує обсяг автомобільних перевезень. Тоді, коли всім відомо, що це навпаки. Менше возиш, менше витрачаєш — хіба не зрозуміло?

Так от, відкачавши з Гнідинцівських і Леляківських нафтових родовищ майже все, втиснута в жорсткі лафети союзних зв'язків, Україна змушена була піти до Тюмені. З ідеологічного словника — це взірець дружби народів. З точки зору економіки — сліпа витрата власних ресурсів.

Автор цих рядків мав нагоду спостерігати масштабну картину транспортного безглуздя, коли навіть сметану до Тюмені для будівельників доставляли літаками. А скільки вивезли цементу, залізобетонних виробів, шляхових плит, фарб... Для чого? Щоб збудувати в тайзі місто, яке мало стати столицею постачання до союзної казни нафтодоларів.

Орієнтири заведуть куди завгодно. «Бамівський синдром» потроху навертає нас до розуму. Буде час, наверне й Тюмень. Допоможуть якщо не черги біля бензоколонок, так розуміння того, що хазяйнувати у власному домі треба зважено й далекоглядно. Ось приклад. За весь минулий час Україна майже нічого не зробила для розвідки своїх нафтових надр. З другого боку, може, й на краще. Хай не звинуватять в економічному егоїзмі, але ліпше не знати, що в тебе є, ніж бездумно витратити все до краплиночки.

Але нафта — це Нафта. Розквіт технології її споживання чомусь, на жаль, випав саме на наші часи. Вчені тлумачать, що це гріх: спалювати в двигунах «кров» землі. Але спалюємо. І цей виток суспільного розвитку грунтується саме на споживанні нафти.

Отож, хто її має — той і багатий.

Ми — бідні, бо нафти не маємо. А якщо й маємо, то таку, яка лежить глибоко. В Передкарпатському прогині, приміром, геологи прогнозують її поклади на глибині шість кілометрів. Прогноз вартий осмислення. І ось чому.

Тепер кошти на геологію йдуть з державного (тобто союзного) бюджету. Вважають, що геологи нічого не виробляють, а тільки витрачають, складається враження, начебто республіка постійно приймає якісь благодійні пожертви. Дали мільйон, мовляв, і на тому «спасибі».

Але, насправді, все не так. «Благодійність» тут ні до чого. Бо витрати на розвідку корисних копалин формуються за рахунок ставок на відшкодування. Вкладати кошти в геологію, таким чином, вигідно. Багатий не тільки той, хто має, а той, хто знає, скільки має. Не кажучи вже про певну політичну впевненість. Хто знає, як Україна розмовляла б з центром, знаючи, що в скрині не тільки Чорнобиль, а й вагомі нафтові поклади.

Та не про це мова. Сьогодні в республіці хоча й визначені напрями щодо пошуку власних корисних копалин, нафтова дійсність вимагає докласти певні допоміжні зусилля до розвитку геології. Ось чому в ділових, скажімо так, колах викликала особливу цікавість інформація не стільки про «власне золото», скільки чутки про нафту на півдні республіки. А ще точніше — у гирлі Дунаю. На думку спеціалістів, тут є перспектива щодо наявності запасів нафти й газу. В зоні острова Зміїний геофізики підготували декілька об'єктів для пошукових робіт. Якщо там знайдуть нафту, республіка зможе вийти з шокового стану постійного боржника, який весь час побоюється, що десь за її межами перекриють бензинового краника.

Є, щоправда, ускладнення з чорноморською нафтою. На цей район має претензії румунська сторона. І тут немає нічого дивного. Кожна країна бажає поповнювати свої запаси. Вся справа, як вирішити питання.

Не так давно Міністерство закордонних справ СРСР інформувало Раду Міністрів УРСР щодо переговорів між Радянським Союзом та Румунією про розмежування економічних зон у Чорному морі в районі, прилеглому до гирла Дунаю. Пропозиції союзного уряду, мабуть, не зовсім прийнятні для України, бо, таким чином, вона втрачає ділянку шельфу й економічної зони площею близько 7 тисяч квадратних кілометрів. Оскільки йдеться про долю національного надбання, було б дивно, якби це питання з'ясовувалося й вирішувалося виключно на рівні центру й без відома Верховної Ради УРСР. «Бензинові краники» та економічні зони — надто важливі речі, щоб пропустити їх поза пильною увагою, як і проблеми виходу республіки з нафтового дефіциту.

Леонід САМОЙЛЕНКО.

МІНУС ДВА

Три радянських клуби вийшли до 1/4 фіналу розіграшу єврокубків. А от продовжить боротьбу лише «Спартак». Інші двоє — автозаводці й кияни — з дистанції, на жаль, зійшли.

Можна не симпатизувати спартаківцям, віддаючи свої серця іншому колективові. Але не поважати цю відмінну команду, особливо за таку гру, яку вона продемонструвала проти мадрідського «Реала» на його полі, просто гріх. Зрозуміло, що суперник москвичів переживає сьогодні не найщасливіші дні в своїй насиченій біографії. Але його авторитет залишається дуже високим.

Мабуть, отакий настрій і призвів до того, що господарі відкрили рахунок (Бутрагеньо). І не думали вони в ту щасливу мить, що суперник мобілізується і продемонструє результативний футбол найвищої якості.

Уже в першому таймі «Спартак», який заграв швидко, чітко, технічно, вийшов уперед — 2:1. Тепер стало зрозумілим, чому так настирно намагалися його наставники заполучити з Ленінграда форварда Радченка. Саме після ударів цього здібного гравця м'яч двічі побував у воротах мадрідців. Ну, а закріпив красиву перемогу свого колективу могутнім ударом Шмаров.

Шанси торпедівців у повторному поєдинку з датським «Брондбю» розцінювалися дуже високо. Втім, автозаводці добре розуміли, що команду з Копенгагена голими руками не візьмеш. Коли розмовляв з воротарем «Торпедо» Саричевим, то він висловив чимало компліментів на адресу суперника, назвавши його командою сильною, фізично міцною з добре збалансованим складом.

— Забити їм буде дуже важко, — сказав тоді мій співрозмовник. — А якщо справа дійде до післяматчевих пенальті, тоді й зовсім погано буде...

З перших же хвилин стало зрозуміло, що господарям буде дуже важко. Футболісти «Брондбю» побудували свою гру так, що москвичам практично не вдавалося бити по воротах. І лише тоді, коли в другому таймі на полі з'явився Ширинбеков, глядачі побачили два удари. Спершу Олег виконав штрафний, але влучив у воротаря. Друга спроба виявилася вдалішою. Ефектний удар з льоту, без підготовки, влучив у «дев'ятку» — 1:0.

Додатковий час не приніс успіху жодній з команд. А пенальті ліпше пробили футболісти «Брондбю» — 4:2.

Шаленого натиску «Барси», яким залякували київських динамівців іспанська преса і місцеві болільники, ми не побачили. Однак і дивуватись нічого, бо не «Динамо» ж виграло в першому матчі — 3:2, а каталонці. Тому в першому таймі вони діяли спокійно, не прагнули до загострень.

У складі «Барселони» сталися помітні зміни. Не вийшов на поле травмований Лаудруп — диспетчер команди. Натомість на радість каталонських болільників одужав і зміг грати стовп оборони «Барселони» Куман.

У першій половині запам'яталися лише два епізоди. Це коли на 9-й хвилині киян врятувала штанга. І сильний удар здалеку Деркача.

Захопившись наступальними діями, господарі пропустили гострий контрвипад «Динамо». Відмінно зіграв Віктор Мороз, пройшов лівим флангом, обігравши кількох суперників, і виклав відмінний пас Юранові. А той, у свою чергу, блискуче зіграв в один дотик, розтягнувшись у шпагаті.

Після цього кияни й погости посміливішали, заграли упевненіше й осмисленіше. І крім похвали нічого не заслужили. І все ж на останній хвилині після удару Амора господарям таки вдалося врятувати матч. Хоча наші земляки більше заслужили перемогу, ніж господарі — нічиєї.

— Нашим хлопчикам, які зіграли дуже добре, просто не поталанило, — сказав заслужений тренер СРСР Олег Базилевич. — Суддя Петрович все зіпсував: не призначив два пенальті у ворота господарів, «пересіпував» гру, був кращим... у відборі, щоразу віддаючи м'яч каталонцям.

Анатолій Пузач, головний тренер динамівців, грою підопічних залишився задоволеним: «Для такої молодої команди і результат у принципі пристойний. Хоча він мав бути іншим. У ході гри ми мали вести перед принаймні 2:0 (маю на увазі пенальті, не призначені арбітром) плюс гол Юрана. Наша команда, яку після поєдинку в Києві вже поховали, несподівано для багатьох воскресла...».

«Барселона» — «Динамо» (Київ). 1:1. Стадіон «Ноу Камп». 90000 глядачів.

«Барселона»: Субісаррета, Нандо, Феррер Льопес, Куман, Серена, Бакеро, Еусебіо, Стоїчков (Урбано, 89), Салінес (Гойкоечеа, 52), Амор, Бегурістайн.

«Динамо»: Жидков, Лужний, Беца, Деркач, Шматоваленко, Ковалець, В. Мороз, Заєць, Саленко, Юрченко, Юран.

Голи: Юран (62), Амор (90). Попереджено Лужного.

Результати інших матчів в євротурнірах. **Кубок чемпіонів: «Марсель» (Франція)** — «Мілан» (Італія) — 1:0 (1:1), Динамо» (Дрезден, Німеччина) — **«Црвена звезда» (Югославія)** — 1:2 (0:3), «Порто» (Португалія) — **«Баварія» (Німеччина)** — 0:2 (1:1). **Кубок кубків.** «Монпельє» (Франція) — **«Манчестер Юнайтед» (Англія)** — 0:2 (1:1), «Сампдорія» (Італія) — **«Легія» (Польща)** — 2:2 (0:1), **«Ювентус» (Італія)** — «Льєж» (Бельгія) — 3:0 (3:1). **Кубок УЄФА. «Спортінг» (Португалія)** — «Болонья» (Італія) — 2:0 (1:1), **«Інтер» (Італія)** — «Аталанта» (Італія) — 2:0 (0:0), «Андерлехт» (Бельгія) — **«Рома» (Італія)** — 2:3 (0:3).

Віктор БРАНИЦЬКИЙ.

Продиктовано у номер

СПРАВА ХМАРИ: ЗАЧЕКАЄМО ЩЕ МІСЯЦЬ

Як повідомив прокурор Києва В. Шевченко, розслідування справи народного депутата України С. Хмари закінчено. Матеріали передано до Верховного Суду України. Ім'я судді, який її вестиме, поки що невідоме. За законом для ознайомлення зі справою надається 20 днів, отже, процес почнеться не раніше ніж через місяць. В. Шевченко сказав, що С. Хмара звинувачується за ч. 2 ст. 166 Кримінального кодексу УРСР за перевищення влади, а також за ст. 139 за перешкодження відправленню релігійних обрядів (події біля Софійського собору в зв'язку з візитом Патріарха Алексія II).

З приводу інтерв'ю газеті «Вечірній Київ» американського адвоката Грегорі Стентона В. Шевченко заявив, що перший дезинформував громадськість своєю заявою про те, що ознайомився зі справою, оскільки ніхто не мав права надавати матеріали слідства американському адвокату. З приводу прохання Грегорі Стентона про надання йому права виступити адвокатом Хмари В. Шевченко повідомив, що в звинувачуваного вже є п'ять адвокатів, громадян СРСР, а брати адвокатом іноземця не можна, оскільки у нас немає відповідних угод. Що стосується кваліфікації справи, В. Шевченко заявив, що її не можна назвати політичною — вона суто кримінальна. І будь Хмара комуністом, він був би звинувачений за тими самими статтями. Наостанок прокурор додав, що криміногенне оточення вплинуло на поведінку С. Хмари, який дискредитує всю свою партію — УРП.

Костянтин ПАРИШКУРА,
спеціальний кореспондент «Голосу України».

ПОГОДА

Як повідомили нашому кореспонденту з Гідрометеоцентру, 22—23 березня у західних і подекуди у північних областях невеликий дощ, на решті території туман, мряка, вітер південно-західний, 5—10, у Карпатах пориви 19—24 метри на секунду. Температура сьогодні вдень 8—13, у Прикарпатті до 18, завтра вночі 1—6, вдень 10—16 градусів тепла.

По Київській області сьогодні вдень подекуди невеликий дощ, вітер південно-західний, 5—10 метрів на секунду. Температура 8—13 градусів тепла.

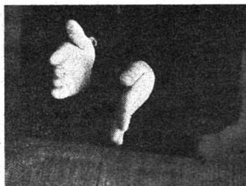

ГЛУХОТА

Ці діти втратили слух. А ми втрачаємо їх.

Українське об'єднання глухих налічує 49 тисяч осіб. Усе життя вони відгороджені від суспільства різними «спец»: спецдитсадком, специнтернатом, спецпідприємством. Ізолюючи їх від широкого світу, ми, «нормальні», перетворюємо своїх співвітчизників на спецлюдей, нібито нездатних жити і працювати, як ми. В США лише тільки 15 тисяч глухих перебувають у школах-інтернатах, а 35 тисяч — у масових навчальних закладах, де з ними займаються за звичайними програмами. І, уявіть собі, встигають, хоч мають набагато менше опікунів, ніж наші вітчизняні глухі. До того ж не відчувають себе зачиненими в спецсвіті глухоти.

На Україні діти, які втратили слух, проходять програму восьмирічної школи. Але ця програма складена так, що випускники, по суті, не встигають опанувати повний курс, не допомагають і рекомендації, розроблені ЦОТом, НДІ педагогіки УРСР, НДІ отоларингології. Бо часто-густо замість ефекту тільки приносять різнобій у навчання.

Ці діти втратили слух. Але ще зберегли надію в порядність суспільства, в якому живуть. То хто ж глухіший!

Сергій КОВАЛЬЧУК.
Фото автора.

Знімки зроблено в школі-інтернаті № 9 для дітей із слабким слухом (Московський район м. Києва).

Провокується страйк?

Оренда сьогодні — це ні в якому разі не можливість для підприємств гнатися за надприбутками. Це — вкрай необхідне перетворення системи господарювання, без якого Дніпропетровському комбінату виробничих підприємств лишається тільки зубожіти. На жаль, трест «Дніпротрансбуд» у цю нову систему вписатися ніяк не може — тому й гальмує всіма силами перебудовчі процеси в економіці.

Є в Дніпропетровську Комбінат виробничих підприємств (КВП). Він підпорядкований тресту «Дніпротрансбуд» і виробляє залізобетонні конструкції. Тривалий час цей колектив працював за звичною схемою: трест визначав план і держзамовлення — комбінат виконував. Яким чином — керуючого трестом В. Шевченка не обходило. Приїжджав, наказував: давай, давай — і все якось складалося. А було (і тепер поки що є) так: цементу під держзамовлення одержував КВП щонайбільше 80 відсотків від потреби, номенклатури металу — 60 відсотків, лісу, як правило, взагалі не давали.

Як же викручувався директор? Отак і викручувався. Ішов на прямі договори, виконував замовлення. Наприклад, «Південмашу», — той йому за це подвійну норму цементу. І таких партнерів у директора комбінату М. Птиченка більш як п'ятдесят. Один дошками допоможе, інший — щебінкою. Навіть гроші у фонд розвитку деякі багаті замовники перераховували. Звичайно, небезкорисливо. Одне слово, робив Микола Олексійович те, що і більшість радянських директорів: з усіх усюд діставав матеріали, аби відзвітувати начальству, що завдання виконано. Був, як кажуть, типовим суб'єктом «соціалістичного ринку». А що поробиш?

Та при всіх цих чудасіях трест вважає себе неабияким благодійником. Аякже, збудував для КВП склад готової продукції, систему зворотного водопостачання. Але й досі (акт про прийняття підписано представниками «Дніпротрансбуду» у 1977 році) нормально експлуатується лише третина складу і, по суті, він перетворився на бетонозвалище. Система водопостачання може прислужитися лише як топографічний орієнтир — бо дуже високу має башту. І ще як орієнтир марнотратства — коштувала аж півтора мільйони карбованців. Води в ній як не було, так і немає. Того ж 1977 року трестівські керівники обіцяли звести їдальню для робітників КВП. Це тільки за народною приказкою обіцяного лише три роки чекають. А комбінатівські люди й досі розгортають пакунки з домашніми сидорами у брудних побутівках...

Ще один, дуже типовий для нашої промисловості, факт. Річний прибуток комбінату — майже 400 тисяч карбованців. Вищестоящим організаціям з цієї суми перераховується 305 тисяч. А тих, що залишаються, ледве вистачає на утримання устаткування в робочому стані. Де вже тут дбати про розвиток виробництва, соцкультпобут... І виходить так, що робітник будівельної галузі Петро Щербак з родиною стояв на квартирній черзі 12 років.

І дивно було б, якби Петро Щербак та його колеги зрештою не обурилися: що ж це вони там у кріслах сидять, премії в розмірі окладу гребуть, а ми — на морозі працюємо та ще й дах аварійного цеху ось-ось завалиться! Обговорили робітники все, що наболіло, на цехових зборах, у раді трудового колективу і вирішили — треба переходити на оренду.

Але який же добрий господар відпустить таку дійну корову на вільне пасовище? 1000 тонн цементу, що дістає Птиченко за прямими угодами, 500—700 тонн металу щорічно йде на потреби хазяїна. Тож і погодився керуючий трестом В. Шевченко з цим рішенням лише на словах — аби пристрасті загальних робітничих зборів вщухли. А невдовзі надіслав наказ (протизаконний — бо всупереч рішенню трудового колективу) про переведення підприємства з промислового на будівельний баланс. Що означає повну втрату самостійності та існування як безправної складової частини тресту...

Проте самостійність комбінатові конче необхідна. Адже за рахунок скорочення обсягу держзамовлення до рівня централізованого постачання матеріалів можна було б, наприклад, виробляти бетонні конструкції для дачників — а це ж гроші на їдальню та модернізацію виробництва (знос виробничих фондів комбінату сягає 120 відсотків), допомагати будуватися колгоспам та фермерам — це м'ясо та інші продукти. Житлом би робітників забезпечили — збудували б дім із кимось на паях. Та й зарплата завдяки прибутку зросла б. Адже сьогодні КВП фінансує безліч збиткових індивідуальних виробництв, на які, за умов оренди, можна було б встановити договірні тарифи. І, найголовніше, орендний договір — це угода, виконання умов якої можна вже вимагати. Навіть від тресту.

Тож, узявши до відома всі ці міркування, Комбінат виробничих підприємств надіслав до Дніпропетровського обласного арбітражу позов щодо підписання договору про оренду. 22 січня цього року був винесений вердикт: «...зобов'язати трест «Дніпротрансбуд» укласти договір про оренду...». Трест, у свою чергу, це рішення оскаржив. Бо в позовній заяві, мовляв, не сказано, що проект договору був представлений за тридцять днів. От такий чок! Хоча лист за № 127, датований 19 листопада 1990 року — за 55 днів до засідання арбітражу.

Одночасно у трестівських кріслосидців виникла ідея: а чи не створити нам акціонерне товариство? По суті, нічого нового, але звучить! І відрапортувати можна: перебудувалися ми! Однак колектив КВП такі перетворення втішити ніяк не можуть: «Якщо наші вимоги щодо переходу на оренду не вдовольнять — будемо страйкувати!» — рішуче попереджає голова ради трудового колективу В. Юрченко. Чи не буде цей страйк, якщо він відбудеться, — **спровокованим?**

Дмитро ДЕСЯТНИКОВ,
спеціальний кореспондент «Голосу України».
Дніпропетровськ.

Фото Петра ПРИХОДЬКА.

ВІДФУТБОЛЮЮТЬ

сеньківських орендарів сільська і районна Ради народних депутатів

Орієнтуючись на Земельний кодекс УРСР, у грудні минулого року ми подали заяву до Сеньківської сільської Ради народних депутатів, де просили виділити нам 163 гектари землі для організації селянського фермерського господарства.

Певний досвід ми вже мали. Брали у радгоспі «Сеньківський» орендний підряд на відгодівлю теличок. Худобу здали, але до цього часу оббиваємо пороги судів, щоб адміністрація радгоспу з нами чесно розрахувалась за працю... Але це інше питання.

Так от. З грудня минулого року у Борисполі відкрився «футбольний сезон». Нас, як м'яча, відфутболюють один до одного районна Рада і сільська. Одні кажуть, що цю справу можуть вирішити тільки районні інстанції, а у Борисполі нас відсилають назад у село. Нам здається, що все це робиться з тим, аби заявити: «Бажаючих брати землю у нас немає. Фермерство у Борисполі не прижилося».

І ще одне. На весь Бориспільський район ми виявились одні з заявою на такий шмат землі. Нам відмовляють. У той же час у Бориспільському районі, як гриби після дощу, виростають дачні ділянки. Хіба ж дачники нагодують місто? Можливо, все-таки колгоспи і фермери...

Іван ЧЕПІГА, орендар,
Олег ЧЕПІГА, орендар, воїн-афганець.
Бориспільський район Київської області.

Дозвольте не погодитись

РАФІНОВАНИЙ СТЕРЕОТИП,

або ГОСПОДАРСЬКИЙ ПОГЛЯД НА СПОЖИВАННЯ ЦУКРУ

Ми живемо в полоні стійких стереотипів. Один з них стосується рафінованого цукру. Звичний продукт, без якого начебто й обійтися не можна. Переконувати нас у цьому має сам факт існування підприємств по випуску рафінованого, тобто очищеного від так званих баластних речовин, цукру. Але насправді цукрорафінадне виробництво менш за все орієнтовано на споживача. Нісенітниця?

Після рафінування цукровий пісок мало чим відрізняється від того, який служив сировиною. Очевидно, різниця лише в кольорі: жовтий став білим. І заради цього у процесі переробки втрачається у вигляді технологічно неминучих відходів велика кількість продукції — щорічно по країні близько 50 тисяч тонн. Додайте сюди ще близько 200 мільйонів карбованців виробничих витрат на рафінадних заводах.

Тепер поглянемо на медичний аспект справи. У неочищеному жовтому цукрі, окрім сахарози, містяться життєво важливі біологічно активні речовини — кислоти, солі, вітаміни, мікроелементи. Нічого цього у рафінаді вже немає. З цінного для здоров'я продукту цукор перетворюється, по суті, у небезпечний хімічно чистий реактив, що й дало вченим-медикам підстави з огляду на збільшення середньої дози його споживання охрестити рафінад як «чистий», «білий і смертельний», «білий ворог номер один».

При явних і, як бачимо, істотних мінусах виробництво рафінованого цукру залишається у нас стабільно високим. Більше того, йому створюються умови для пріоритетного розвитку. Кому ж це потрібно? Споживачеві, який купує «порожні» калорії з надбавкою до ціни? Звичайно, ні. Стимулювати виробництво цукру з цукру вигідно державі. З одного боку, завдяки подвійному рахунку Держкомстат СРСР створює видимість цукрового благоденствія, з другого — цукрорафінадна галузь виконує важливу фіскальну функцію, забезпечуючи попри втрати, про які я вище згадував, додаткове надходження до бюджету кількох сотень мільйонів карбованців на рік.

Не хотів, аби мене зрозуміли так, ніби я за закриття рафінадних заводів. Декому мої аргументи, звичайно ж, не переважать його усталених уподобань, звичок пити чай тільки з «білим і чистим». Але впевнений, багато хто із задоволенням споживав би жовтий цукор. Не задовольняється й попит на твердий, литий цукор — відтак втрачається давня традиція чаювати «в прикуску».

В усякому разі має бути вибір. Ну, а поки що цукрове виробництво вкупі з Мінфіном диктує свої умови. Все — для блага людини...

Яків ГАНЕЛІН,
пенсіонер, колишній головний механік Сумського цукрорафінадного заводу.

ПАСТКИ

ДЛЯ ПЕРШОГО В ПРИЧОРНОМОР'Ї КОЛЕКТИВНОГО ПІДПРИЄМСТВА

—Альтернативи оренді у нас не було. А вже вона дозволила зробити наступний крок — колективно викупити завод у держави,— говорить генеральний директор першого в Причорномор'ї колективного підприємства К. Зорін.

Прийнявши державний завод «Продмаш» у вкрай важкому фінансовому стані, він незабаром визначив причину запущеної «хвороби»: диктат союзного відомства. У всьому. Від номенклатури застарілих, таких, що не користувалися попитом, виро[illegible] — до геть обкраяного [illegible]ду заробітної плати. І лі[illegible] для виходу з кризового стану вбачав єдині — оренда. Поступово переконав у цьому раду трудового колективу, багатьох спеціалістів, робітників. Відомство ж не заперечувало: баба, як мовиться, з воза — кобилі легше. Виповзе завод з боргової ями — можна й керівним верхам те в заслугу записати, не виповзе — усе спишеться на невдах — орендарів...

[illegible] К. Зорін, його заступник з економіки Л. Габер на думці мали одну річ: здобувши напівволю, нагромадити кошти та й викупити все орендоване майно. І невдовзі справді зробили в міністерстві заяву, від якої там дехто отетерів: колектив готовий придбати завод у свою власність.

Резон прямий: підрахували, що надалі мусять сплачувати за оренду близько 13 мільйонів карбованців, приблизно стільки ж «коштує» сам завод. Отож його власниками можна стати без додаткових витрат.

А це, посміхнулись у міністерстві, дивлячись як рахувати.

— Умови викупу, — зга[illegible] Л. Габер,— нам виста[illegible] вкрай кабальні. Зажадали, щоб ми відшкодували основні виробничі фонди за їх повною первинною вартістю. І це при тому, що фонди ті створювались чотирип'ять десятиліть тому. Та здоровий глузд таки переміг, виставлену міністерством пастку вдалося обійти. Державі перерахували кругленьку суму — понад 12 мільйонів карбованців. Половину з них нагромадили самі орендарі, половину взяли під проценти в банку. Було це в липні 1990 року.

Статут акціонерного підприємства обговорювали в цехах і службах, потім — на заводській конференції співвласників. Здавалося, усе передбачили: і державу не зобидити, і про себе не забути. Аж ні, оті 12 мільйонів, виявилось, то не весь викуп. Райвиконком зажадав ще одного — для себе.

— Ваш статут зареєструємо лише після того, як підпишете з нами договір про соціальний розвиток району,— без особливих передмов заявила завідуюча відділом соціально-економічного розвитку Т. Підвисоцька.

— Але ж, — заперечили представники ради співвласників «Продмашу», — ми сплачуємо податки — аж 23 відсотки від прибутку. Хіба ж це не на соціальний розвиток? А ще — споруджуємо житло для людей, підсобне аграрне господарство ось організовуємо — теж чималі витрати на ті ж соціальні потреби. Та й державну позику маємо гасити...

На шляху до ринку —

— І не пручайтеся, — наполягала Т. Підвисоцька, — нічого не вийде. Що там для вас якісь 200 тисяч карбованців? Гроші на бочку — і статут у кишені...

Знову ходіння по кабінетах. Нарешті, хоч і з кількамісячним запізненням, колективне підприємство «Продмаш» започаткувало свою законну біографію.

У ній вже чимало досить-таки цікавих сторінок. Повністю віддавши борги держбанку, співвласники підприємства тепер щодня виважують, куди краще спрямувати зароблені кошти — на модернізацію виробництва, впровадження сучасних технологій і нових машин чи, може, на поліпшення власного добробуту? Болить і те й друге. Та все ж в особистому плані себе поки що обмежують. Бо розуміють, на площах, проектну завантаженість яких уже перекрито вдвоє, із застарілим устаткуванням багато не заживеш. І ось уже придбали один модуль, за ним — другий, найближчим часом виробничі площі збільшаться на 10 тисяч квадратних метрів. І начиння туди закуповують найновіше.

А що ж — для дому, для сім'ї? Зарплата поки що піднялася на третину. Коли порівняти, як зросли ціни, подешевшав карбованець, то це — мізер. Але, як кажуть, по своєму ліжку простягай ніжки. Щоправда, уже зараз знайшли можливість робити відрахування на особові рахунки кожного співвласника — до 40 відсотків їх заробітної плати. Знімати звідти гроші люди, однак, не поспішають — невигідно. Хай краще послужать ті кошти підприємству, а вже нараховані на них дивіденди потім можна буде й на свої особисті потреби використати. До речі, навіть ті, хто йде на пенсію, роблять таким же чином. Адже кожен, хто пропрацював тут 15 і більше років, записано в статуті «Продмашу», і надалі залишається співвласником підприємства. Ось так і переплелися тісно інтереси — колективний та особистий.

Отже, усі пастки позаду?

— Аби ж то так,— бідкається К. Зорін, а разом з ним і всі три тисячі співвласників заводу. — Нові, щойно розставлені, пастки такі, що хоч гвалт кричи.

Найперше, що вибиває з колії,— плутанина з цінами. На готову продукцію, що її випускає й «Продмаш», ціни, як відомо, уряд встановив суворо фіксовані, а на більшість матеріалів і комплектуючих — договірні, що день у день зростають. Ринкові відносини навиворіт!

Чи ж зможуть продмашівці утриматись «на плаву» — вийти хоча б на торішній прибуток у 16 мільйонів карбованців? Сумнівно. Та, припустимо, таки втримаються. А скільки з того прибутку залишиться у «заводській кишені»? Ні, на 10 мільйонів, як було торік, годі й сподіватись. Бо, як підрахував той же Л. Габер, опісля виходу нового Закону про податки, Указів Президента про введення податку з продажу і про створення позабюджетних фондів стабілізації економіки від того прибутку залишаться лише ріжки та ніжки. Точніше, різні відрахування можуть перевищити 75 відсотків загального прибутку, вдвічі перекривши минулорічні. Ось і модернізуйся, нарощуй виробництво продукції, підвищуй достаток своїх співвласників, колективне підприємство!..

І ще одна пастка — поставки. Коли торік їх пустили на самоплив, К. Зорін і його команда не розгубилися: на грудень мали вже договори, які новністю закривали всі позиції. До того ж на вигідніших умовах, ніж було досі, бо знайшли постачальників не за тридев'ять земель, куди відсилало відомство, а поблизу, на Україні. І раптом — новий Указ Президента: у першому півріччі зберегти старі зв'язки.

— Як так — старі? — стенає плечима К. Зорін. — Вони ж розлагодились. Та й що тепер казати новим партнерам? І, нарешті, питання перспективи — як діяти через півроку, коли не стане ні старих, ні нових зв'язків? І для кого вони створюються — ці незлічені пастки?

Георгій ВОРОТНЮК,
власний кореспондент «Голосу України».
Одеса.

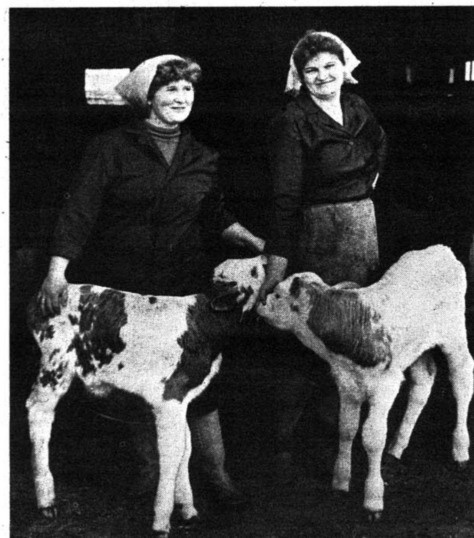

Фото Петра ПРИХОДЬКА.

Міжгосподарські зв'язки

Чий держпостач кращий?

Між двох вогнів опинився Дарницький вагоноремонтний завод — одне з найбільших підприємств столиці України, коли спробував дістати у постачальників фондові матеріали. Запорізькі металурги вимагали у ремонтників наряди Держпостачу СРСР, а маріупольські — Держпостачу республіки. А ефект, як під час погоні за двома зайцями.

— Таке становище пов'язане з тим, що завод — союзного підпорядкування,— говорить головний інженер вагоноремонтного І. Шибер. — Після прийняття Декларації про державний суверенітет республіки Держпостач УРСР прикріпив підприємство до одних постачальників, а московські плануючі органи — до інших. І тепер домовитися з партнерами дуже важко: кожний з них сам вирішує, за чиїми нарядами відпускатиме продукцію киянам. Унаслідок такого відомчого безладдя ДВРЗ не може звести кінці з кінцями. Настав березень, а ми досі не знаємо, звідки діставатимемо матеріали за фондами хоча б у наступному кварталі.

Вагоноремонтникам нічого не залишається, як приймати умови, що їх висувають постачальники-монополісти. Наприклад, Дніпропетровський завод порошкової металургії згодний дати порошковий дріт, але заправив за нього подвійну ціну — більш як тисячу сто карбованців за тонну. Це не підходить, значить, доводиться шукати інші зв'язки. І, обминаючи рішення республіканського уряду, платити за ліс і метал... продуктами харчування. Саме таку умову поставив, наприклад, Братський лісопереробний комплекс, перейменований недавно в концерн. Але де ж узяти ці продукти, якщо у ДВРЗ немає навіть свого підсобного господарства?

Господарські зв'язки республік, що рвуться, як нитки, особливо відчутно б'ють по підприємствах союзного підпорядкування. Далеке міністерство не щедре на фінансову підтримку. А республіканським господарським органам не до того, щоб розв'язувати «чужі» проблеми. Та чи чужі вони?

Ірина ІВАНОВА.
Київ.

ХТО ПІДРІЗУЄ КРИЛА «ЧАЙЦІ»

Очаківська фабрика «Чайка» на початку 1989 року уклала орендну угоду з Миколаївським виробничим об'єднанням «Ольвія» Мінмісцевпрому УРСР. Строк — 2000-й рік. Угода передбачала стопроцентне держзамовлення, відповідні платежі тощо.

До середини минулого року претензій в орендодавця й орендарів не було. Але влітку 1990 року Мінмісцевпром, а отже і виробниче об'єднання «Ольвія» як підрозділ міністерства були ліквідовані і угода про оренду втратила силу.

Штучно створений концерн «Укрмісцевпром» запропонував нам нові, кабальні, умови.

Ми звернулися до Миколаївського облвиконкому з проханням взяти нас під свою опіку як комунальну власність. Але, на жаль, ще не вироблено відповідних законів і механізмів взаємодії підприємств і місцевих Рад.

Тому колектив фабрики наполягає на своєму праві мати стопроцентне держзамовлення, а отже, і відповідні ресурси на сировину під нього. Письмові звернення виробничників «Чайки» у виробниче об'єднання, концерн, облвиконком, Держплан, Держпостач позитивних результатів не дали.

Зараз триває формування плану на 1992 рік. А ми так і не знаємо нашого орендодавця. Ми готові викупити фабрику, але знову ж таки невідомо: де взяти ресурси, сировину, хто забезпечить держзамовлення.

Ясно одне: колишні управлінські структури чинять опір як орендарям, так і всьому новому.

Більше чотирьохсот орендарів фабрики «Чайка» не хоче випасти зі структури народногосподарського комплексу України.

Андрій МЕДВЕДЄВ,
директор фабрики.
Миколаївська область.

Козацтво - збро[я]

Олена АПАНОВИЧ

Роди військ і зброя

Козацтво мало різноманітну зброю дальнього і близького бою, переважуючи в цьому західноєвропейські армії.

Основним родом військ українського козацтва в XVI — першій половині XVII ст. була піхота. В цей час її вважали найкращою в Європі, а польський магнат Яків Собеський, який спостерігав дії козацької піхоти у Хотинській війні 1621 р., назвав її найсильнішою у світі. Запорозькі піхотинці героїчно і майстерно бились з ворогом на суші, уславилися штурмом ворожих фортець, воювали і на морі, обслуговуючи славнозвісні вітрильно-веслові козацькі флотилії, що обумовлювало їх високу маневреність.

Французький військовий інженер Боплан, який перебував на Україні в 30-х роках XVII ст., писав у своїй книжці «Опис України», що коли б козаки мали кінноту, рівноцінну своїй піхоті, їх не можна було б подолати. А кіннота у запорожців, хоч і склалася з самого початку виникнення козацтва, була менш численною, ніж піхота.

Серед холодної зброї перше місце, безперечно, належало шаблі, яка стала символом військової доблесті козака.

До середини XVII ст. не було окремого формування кінноти як роду військ, водночас не існувало й різкого розмежування між піхотинцем, який міг сідати на коня, перетворюючись на вершника, і кіннотником, який легко спішувався. Козаки нерідко в похід виряджалися верхи. Але перед боєм вони спішувалися, окопувалися і з шанців обстрілювали ворога. Хоч спеціальних кіннотних формувань не існувало, і кіннота в боях виконувала завдання підтримки піхоти, серед козаків дуже часто зустрічалися неперевершені майстри верхової їзди. Козацький вершник повертався на сідлі як блискавка, стріляв з лука правою і лівою рукою, рубав шаблею, стріляв з рушниці з-під черева свого коня. Козацька піхота і кіннота завжди виступали у повній взаємодії. Здавна на Запорожжі існували кінні заводи. Традиційним місцем випасу був острів Хортиця.

(Продовження. Початок в №№ 41, 51).

Запорозький флот складався переважно з чайок, які будувалися самими козаками. Технікою суднобудування володіли майже всі козаки. Козацькі майстри-корабельники славилися і за межами України. Їх часто запрошували й до Москви, щоб вони навчали корабельної справи. Особливістю запорозького судна було те, що до нього прилаштовували окреме стерно, завдяки чому чайка в будь-який момент могла змінити курс на 180 градусів. Борти човна обкладали в'язанками очерету завтовшки від півтора до двох з половиною метрів. Ця своєрідна захисна одежина надавала суднові великої стійкості на хвилях й захищала від ворожих куль і стріл. Запорозькі чайки сягали завдовжки 15—22 метри, заввишки — не більше 4 метрів, а завширшки — 6 метрів.

Козацькі чайки мали надзвичайну маневреність, і, за свідченням сучасників, були значно швидкохіднішими, ніж турецькі галери. Човен брав на борт 40—60 козаків. Із січової гавані виходило іноді понад 300 чайок, екіпаж яких налічував до 20 тисяч бійців. Яків Собеський, спостерігаючи козаків під час бою, відзначав, що вони воюють на суші і на морі, але «на море не всі йдуть, а тільки відважні та здатні зносити його запахи», тобто ті, які не страждають морською хворобою. На бортах чайки встановлювалося 4—6 дрібнокаліберних гармат, що кріпилися за допомогою особливих пристроїв-вертлюг. Кожна чайка мала квадранти. Є історичні відомості, що до складу козацького флоту входили підводні човни, які запорожці почали застосовувати набагато раніше, ніж це було в Західній Європі. Козаки сміливо атакували не тільки окремі судна, а й цілі турецькі флотилії.

Артилерія («армата»), як окремий рід військ, простежується у козаків уже з другої половини XVI ст. Запорозька армата була диференційована, але особливо поширені були легкі, рухливі гармати-фальконети, які використовувались у морських походах. Частина важких гармат закріплялась на лафетах з колесами і без коліс, у які впрягалися коні. Великі гармати перевозилися на возах чотирма або шістьма кіньми.

Гармати були мідні, чавунні і залізні, деякі з них нарізні. Стріляли гармати чавунними, залізними ядрами, гранатами, запалювальними снарядами, картеччю і зарядами у торбинах, наповнених порохом і кулями. Козацька артилерія складалася з трофейних гармат, однак переважали гармати місцевого виробництва, метал для яких виплавляли на рудням України — київських, чернігівських та інших. Поліські рудні, на яких використовувався болотний залізняк або лимоніт з 30—35 відсотками заліза, були своєрідним арсеналом козацької України в XVI — XVII ст. У великих українських містах — Києві, Стародубі, Почепі, Новгороді-Сіверському — здавна існували ливарні, що виробляли мідні гармати. Майстерним виробництвом гармат славилися пушкарі в Білій Церкві та Острі.

У великих містах і містечках України, крім того, що виливалися гармати, вже в першій половині XVI століття кувалися списи, кинджали, вироблялися пищалі, рушниці, самопали. Такі міста, як Черкаси і Канів — центри інтенсивного формування козацтва — були водночас і центрами виробництва холодної та вогнепальної зброї. А з кінця XVI ст. Львів набуває значення центру по виробництву гармат. Тут спостерігається певна професійна диференціація. Одні львівські ремісники виливали польові гармати, інші займалися ливарництвом фортечних.

До складу козацьких збройних сил входили досить численні допоміжні війська. Хоч вони і не були окремим формуванням, але вже являли собою інженерні і саперні війська у зародку. Серед обслуги були погоничі, ремісники — ковалі, теслярі та інші фахівці у побудові укріплень, табору, мостів, поромів, плотів, поладнання гармат і ручної зброї. У війську були вправні організатори мінної війни та спеціалісти щодо облоги фортець, відводу води та ін. До козацького війська приєднувалися люди неозброєні, найбільше з киями. Їх використовували для фортифікаційно-саперних робіт — прочищати та замикати дороги, копати рови і будувати шанці. Однак у разі потреби всі козаки брали участь у фортифікаційних роботах. До допоміжних сил включалися слуги-пахолки та юнаки-джури, що виконували обов'язки своєрідних зброєносців у старшини і заслужених козаків, а також ще деякі категорії козацького населення, які брали участь у безпосередній військовій діяльності.

Особливо високим рівнем в артилерійській справі і виробництві зброї відзначалася Запорозька Січ. На Січі завжди були гармати, які ставали основою артилерійського парку повстанського війська, що готувалося вийти з Січі на волость. Січ вбирала в себе не тільки втікачів-селян з багатьох місцевостей України, але й шукачів волі — ремісників різноманітних спеціальностей. Ковалі, зброярі, ливарники виготовляли рушниці, списи, шаблі, виливали ядра та гармати. На острові Хортиця існувала одна із запорозьких майстерень, де козаки-ковалі використовували для нагрівання заліза кам'яне та буре вугілля.

Технологія виробництва гармат на Україні була досить складною. Найбільш важливим етапом її було виготовлення форм для виливання. Розвиток козацької армати не відставав від загального європейського прогресу військової справи і вдосконалювався залежно від кількісного зростання козацтва і посилення його суспільно-політичної ролі. Армата українського козацького війська в найбільших боях визвольних війн за кількістю і майстерністю переважала польсько-шляхетську артилерію. Українські гармаші відзначалися високим мистецтвом влучної стрільби. Гармати оздоблювалися. На кращих зразках відчутна рука справжніх майстрів-художників.

було в Західній Європі. Козаки сміливо атакували не тільки окремі судна, а й цілі турецькі флотилії.

Артилерія («армата»), як окремий рід військ, простежується у козаків уже з другої половини XVI ст. Запорозька армата була диференційована, але особливо поширені були легкі, рухливі гармати-фальконети, які використовувались у морських походах. Частина важких гармат закріплялась на лафетах з колесами і без коліс, у які впрягалися коні. Великі гармати перевозилися на возах чотирма або шістьма кіньми.

Гармати були мідні, чавунні і залізні, деякі з них нарізні. Стріляли гармати чавунними, залізними ядрами, гранатами, запалювальними снарядами, картеччю і зарядами у торбинах, наповнених порохом і кулями. Козі потреби всі козаки брали участь у фортифікаційних роботах. До допоміжних сил включалися слуги-пахолки та юнаки-джури, що виконували обов'язки своєрідних зброєносців у старшини і заслужених козаків, а також ще деякі категорії козацького населення, які брали участь у безпосередній військовій діяльності.

Особливо високим рівнем в артилерійській справі і виробництві зброї відзначалася Запорозька Січ. На Січі завжди були гармати, які ставали основою артилерійського парку повстанського війська, що готувалося вийти з Січі на волость. Січ вбирала в себе не тільки втікачів-селян з багатьох місцевостей України, але й шукачів волі — ремісників різноманітних спеціальностей. Ковалі, зброярі, ливарники виготовляли рушниці, списи, шаблі, виливали ядра та гармати. На острові Хортиця існувала одна із запорозьких майстерень, де

Здавна на Україні було розвинуто виробництво селітри, з якої виготовляли порох. Боплан стверджував, що козаки «дуже добре виготовляють селітру, якої вдосталь є в цих сторонах і роблять чудовий порох».

Козацтво мало різноманітну зброю дального і близького бою. Особливо добре козацьке військо, яке сучасники називали «вогнистим» або «рушничним», забезпечувалося вогнепальною зброєю, перевершуючи в цьому західноєвропейські армії. Козацький піхотинець міг мати кілька рушниць, а кіннотник — кілька пістолів.

Прообразом рушниці у козаків був так званий «кий залізний» (залізна або мідна трубка, укріплена в ложі, в якій порох запалювався тліючою губкою крізь засипний отвір). У першій половині XVI ст. з'являється на Україні і розповсюджується се[illegible] [illegible]ркебуз або гар[illegible]уз, у як[illegible] дерев'яне [...] решті, гвинтова рушниця — кульоїнка. Специфічною зброєю кіннотника був пістоль, кількість яких у одного козака доходила до чотирьох: два за поясом, два у кульбаці. Самопал — це спільна назва всіх видів вогнепальної зброї, крім мушкетів і карабінів.

Ручна вогнепальна зброя запорожців іноді прикрашалась коралами і бірюзою, перламутровими, срібними, мідними інкрустаціями ложа і приклада, а стволи і замки покривалися золотом, сріблом, та емаллю, або робилися насічки коштовними металами.

У похід кожний козак брав не менше 6 фунтів пороху, олово для куль. Козаки-піхотинці рушницю носили оперто на ліву долоню і плече. Кулі ховали в чересло, порох у спеціальну порохівницю або звичайний ріг.

Великою майстерністю відзначалися козаки у стрільбі, до чого вони привчалися з

цевого походження, які мають відмінну форму і техніку виробництва.

Поступово формується тип «козацької шаблі». Наприклад, в Росії, де українських козаків звали «черкасами», козацьку шаблю називали шаблями «черкасского дела» і дуже цінували. Шаблю козаки носили у піхвах, дерев'яних, обшитих шкірою, оздоблених, як і інша зброя, інкрустаціями, позолотою, емаллю, насічками, коштовним камінням. Чіпляли її за ремінець до паска (шкіряного або шовкового) з лівого боку.

На другому місці серед холодної зброї у козаків був спис, який використовували як у кінноті, так і в піхоті. Замість списів деякі козацькі піхотинці іноді користувалися косами, особливо коли селянська маса сунула до козацького війська й зброї не вистачало.

походах
урочисто
гостей та
мала пев
віщати
посадку
ня у пох
Війську
вала сво
яку в по
виконува
ментах.
та ударн
козацько
вали спе
зику та
складу п
дили тру
сурмачі,
ти», «пи

Тулум
му Війсь
лись в с
ку. З їх
ради коз
відомля
пу ворог
передава
му війсь
бою. Т
різноман

...на АПАНОВИЧ

Козацтво — збройні сили Украї

ою і лівою рукою,
блею, стріляв з
з-під черева свого
цька піхота і кін-
виступали у пов-
дні. Здавна на За-
сували кінні заво-
ним місцем ви-
стрів Хортиця.

ький флот скла-
жно з чайок, які
самими козака-
ою суднобудування
айже всі козаки.
майстри-корабель-
лялися і за межа-
Їх часто запро-
до Москви, щоб во-
корабельної спра-
ливістю запорозь-
а було те, що до
штовували окре-
завдяки чому
будь-який момент
и курс на 180
Борти човна обкла-
ками очерету зав-
півтора до двох
ю метрів. Ця своє-
на одежина нада-
великої стійкос-
й захищала від
куль і стріл. Запо-
5—22 метри, зав-
більше 4 метрів,
— 6 метрів.
і чайки мали над-
маневреність, і, за
м сучасників, були
видкохіднішими, ніж
галери. Човен брав
0—60 козаків. Із
ані виходило іно-
300 чайок, екіпаж
ічував до 20 тисяч
ків Собеський, спос-
козаків під час
чав, що вони вою-
ші і на морі, але
не всі йдуть, а тіль-
та здатні зноси-
алахи», тобто ті,
раждають морською
На бортах чайки
валося 4—6 дріб-
гармат, що крі-
допомогою особли-
рмала-вертлюг. Кож-
мала квадранти. Є
відомості, що до
козацького флоту
підводні човни, які
почали застосову-
ато раніше, ніж це

зацька артилерія складалася з трофейних гармат, однак переважали гармати місцевого виробництва, метал для яких виплавляли на рудних України — київських, чернігівських та інших. Поліські рудні, на яких використовувався болотний залізняк або лимоніт з 30—35 відсотками заліза, були своєрідним арсеналом козацької України в XVI — XVII ст. У великих українських містах — Києві, Стародубі, Почепі, Новгороді-Сіверському — здавна існували ливарні, що виробляли мідні гармати. Майстерним виробництвом гармат славилися пушкарі в Білій Церкві та Острі.

У великих містах і містечках України, крім того, що виливалися гармати, вже в першій половині XVI століття кувалися списи, кинджали, вироблялися пищалі, рушниці, самопали. Такі міста, як Черкаси і Канів — центри інтенсивного формування козацтва — були водночас і центрами виробництва холодної та вогнепальної зброї. А з кінця XVI ст. Львів набуває значення центру по виробництву гармат. Тут спостерігається певна професійна диференціація. Одні львівські ремісники виливали польові гармати, інші займалися ливарництвом фортечних.

До складу козацьких збройних сил входили досить численні допоміжні війська. Хоч вони і не були окремим формуванням, але вже являли собою інженерні і саперні війська у зародку. Серед обслуги були погоничі, ремісники — ковалі, теслярі та інші фахівці у побудові укріплень, табору, мостів, поромів, плотів, поладнання гармат і ручної зброї. У війську були вправні організатори мінної війни та спеціалісти щодо облоги фортець, відводу води та ін. До козацького війська приєднувалися люди неозброєні, найбільше з киями. Їх використовували для фортифікаційно-саперних робіт — прочищати та замикати дороги, копати рови і будувати шанці. Однак у ра-

козаки-ковалі використовували для нагрівання заліза кам'яне та буре вугілля.

Технологія виробництва гармат на Україні була досить складною. Найбільш важливим етапом її було виготовлення форм для виливання. Розвиток козацької армати не відставав від загального європейського прогресу військової справи і вдосконалювався залежно від кількісного зростання козацтва і посилення його суспільно-політичної ролі. Армата українського козацького війська в найбільших боях визвольних війн за кількістю і майстерністю переважала польсько-шляхетську артилерію. Українські гармаші відзначалися високим мистецтвом влучної стрільби. Гармати оздоблювалися. На кращих зразках відчутна рука справжніх майстрів-художників.

ложе вже мало вузький вигнутий приклад. З середини XVI ст. поширюються серед ко[illegible] [illegible] мушк[illegible], здебільшого [illegible]ремін[illegible] ударними замками, нідерландського або французького типу, вагою 8—10 кг, пізніше з'являється гаківниця з гнотовим замком, теж вагою до 10 кг, що використовувалася для оборони замків, фортець та укріплень. Полегшена гаківниця — це і є, власне, рушниця. Ще пізніше на озброєнні козацтва з'являються два види коротких легких рушниць: півчак з колісцевим замком — прооб[illegible] [illegible]столета [illegible] карабін або бандолет з колісцевим або ударним кремінним замком, а також турецька рушниця-яничарка або яниченка з гнотовим або ударним кремінним азіатським замком, особливо широко розповсюджена серед запорожців. І на-

дитячих років. Венеціанський посол Вімін із захопленням описував, як козаки «кулею гасили свічку, відтинаючи нагар так, наче це зроблено за допомогою щипців».

Є історичні відомості про те, що козаки використовували запальні ракети ще на початку XVI ст.

Серед холодної зброї перше місце у козаків, безперечно, належало шаблі, яка набуває широкого розповсюдження вже на початку XVI ст. і стає символом військової доблесті козака. Вона була не тільки наступальною і оборонною зброєю, а також і певною окрасою його вбрання. Спочатку переважала східна шабля з тонким, легким, гострим і пружним клинком із булатної сталі, яким можна було колоти, рубати й різати. Розповсюджуються також польські, угорські, російські шаблі, а також міс-

Для рукопашного бою козаки використовували ножі, кинджали, келепи (бойові молотки). Якірці чи рогульки розкидалися по степу, де мала проходити ворожа кіннота.

Довгий час, до кінця XVII ст., на озброєнні козацького війська зберігався стародавній лук. До того ж у XVI ст. і навіть у першій половині XVII ст. деяка ручна вогнепальна зброя поступалася перед луком щодо влучності і дальності стрільби. Отже, сагайдак, куди вкладалися лук і стріли, був обов'язковим елементом спорядження запорожця.

Перевагою козацького війська перед західноєвропейськими військовими силами було те, що у запорозьких козаків існувала комбінація наступальної зброї та зброї захисту. Разом з мушкетом козак мав, як правило, і спис. Саме в такому напрямку і пішов розвиток вогнепальної зброї, коли до рушниці приєднали багнет — нащадок списа. А у західноєвропейських арміях ще й у XVIII ст. — мушкетери були відділені від пікінерів.

Крім зброї, належної амуніції, запасу харчів і пороху, кожний козак, який мусив поєднувати бойові дії з саперними роботами, мав шанцевий інструмент, що також прив'язувався до паска — сокиру, лопату та мотику для насипання валів, копання ровів, будування укріплень, шнури та гаки для зв'язування і зчеплювання возів у табір.

Своєрідним видом «зброї» козацтва була військова музика, яку досконало розвинула Запорозька Січ. У козацькій військовій музиці особливе місце займали духові та ударні інструменти: труби, сурми, тулумбаси (литаври), барабани та бубни. Вони використовувались у Запорозькому Війську як сигнали в

В дея
зу вісім
литаври
і трима
порозьк
ли малі
бші пр
коня. Т
кожна в
заків. Ч
набати,
рабани
вали пі
жим ві
рідна по
ні, як
звуки на
том тул
вим трі
і бубни
жому ві
мушува

Климе
їнський
злами Х
змалюва
месла, я
Україні,
вірша
вої муз
що в б
тринбач
лять і в

Довбн
но відпр

Але
трибни

...Дов
вибубни

І так
до поход

Переп
би витру

Коли
розпочн

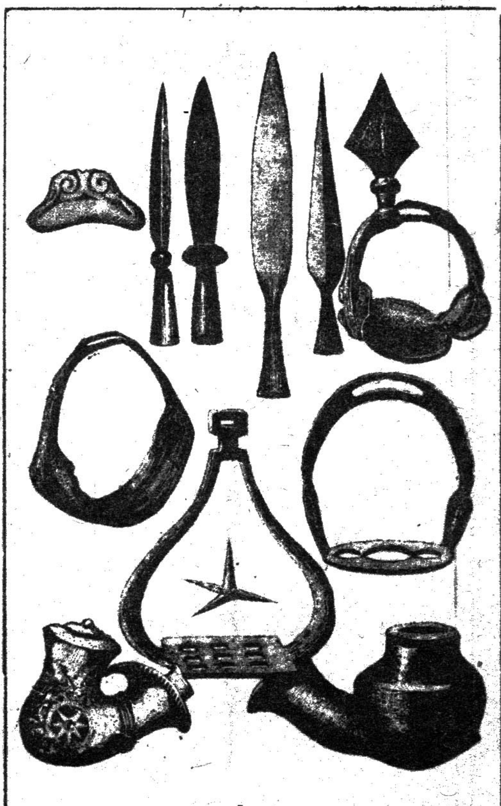
Бубн
війську

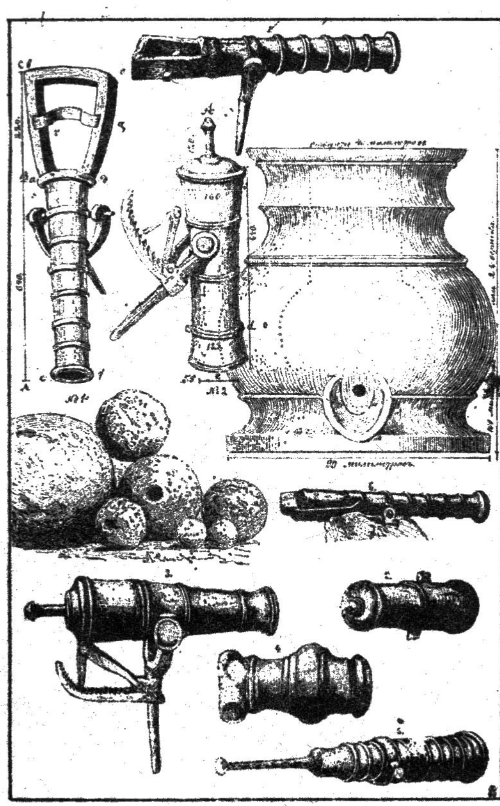
І ура
творять

Тож
добре м

І, як
щиро по

В істо
стрічаю
хідну і
ську

Голос України

…НІ СИЛИ УКРАЇНИ

…на Україні було …виробництво селіт… виготовляли по… …н стверджував, що …же добре виготов… …тру, якої вдосталь …ронах і роблять …рох».

…о мало різноманіт… …дального і близь… Особливо добре …військо, яке сучас… …вали «вогнистим» …ичним», забезпечу… …непальною зброєю, …ючи в цьому захід… …ські армії. Козаць… …нець міг мати …ниць, а кіннотник …пістолів.

…вом рушниці у …в так званий «кий …(залізна або мідна …ріплена в ложі, в …запалювався тлію… …о крізь засипний …У першій половині …являється на Ук… розповсюджується …кі… …ркебуз або …я… дерев'яне …мало вузький виг… …клад. З середини …ширюються серед …уш… здебільшо… …нь ударними …ідерландського або …ого типу, вагою …пізніше з'являєть… …з гнотовим зам… …вагою до 10 кг, що …вувалася для обо… …фортець та …Полегшена гаків… …і є, власне, руш… …Це пізніше на …козацтва з'явля… …види коротких лег… …ць: півчак з ко… …замком — прооб… …ета… карабін або …з колесцевим або …кремінним замком, …турецька рушниця… …або яниченка з …або ударним кре… …зіатським замком, …широко розповсюд… …д запорожців. І на-решті, гвинтова рушниця — кульвйнка. Специфічною зброєю кіннотника був пістоль, кількість яких у одного козака доходила до чотирьох: два за поясом, два у кульбаці. Самопал — це спільна назва всіх видів вогнепальної зброї, крім мушкетів і карабінів.

Ручна вогнепальна зброя запорожців іноді прикрашалась коралами і бірюзою, перламутровими, срібними, мідними інкрустаціями ложа і приклада, а стволи і замки покривалися золотом, сріблом, та емаллю, або робилися насічки коштовними металами.

У похід кожний козак брав не менше 6 фунтів пороху, олово для куль. Козаки-піхотинці рушницю носили оперто на ліву долоню і плече. Кулі ховали в чересло, порох у спеціальну порохівницю або звичайний ріг.

Великою майстерністю відзначалися козаки у стрільбі, до чого вони привчалися з дитячих років. Венеціанський посол Віміні із захопленням описував, як козаки «кулею гасили свічку, відтинаючи нагар так, наче це зроблено за допомогою щипців».

Є історичні відомості про те, що козаки використовували запалювальні ракети ще на початку XVI ст.

Серед холодної зброї перше місце у козаків, безперечно, належало шаблі, яка набуває широкого розповсюдження вже на початку XVI ст. і стає символом військової доблесті козака. Вона була не тільки наступальною і оборонною зброєю, а також і певною окрасою його вбрання. Спочатку переважала східна шабля з тонким, легким, гострим і пружним клинком із булатної сталі, яким можна було колоти, рубати й різати. Розповсюджуються також польські, угорські, російські шаблі, а також місцевого походження, які мають відмінну форму і техніку виробництва.

Поступово формується тип «козацької шаблі». Наприклад, в Росії, де українських козаків звали «черкасами», козацьку шаблю називали шаблями «черкасского дела» і дуже цінували. Шаблю козаки носили у піхвах, дерев'яних, обшитих шкірою, оздоблених, як і інша зброя, інкрустаціями, позолотою, емаллю, насічками, коштовним камінням. Чіпляли її за ремінець до паска (шкіряного або шовкового) з лівого боку.

На другому місці серед холодної зброї у козаків був спис, який використовували як у кінноті, так і в піхоті. Замість списів деякі козацькі піхотинці іноді користувалися косами, особливо коли селянська маса сунула до козацького війська й зброї не вистачало.

Для рукопашного бою козаки використовували ножі, кинджали, келепи (бойові молотки). Якірці чи рогульки розкидалися по степу, де мала проходити ворожа кіннота.

Довгий час, до кінця XVII ст., на озброєнні козацького війська зберігався стародавній лук. До того ж у XVI ст. і навіть у першій половині XVII ст. деяка ручна вогнепальна зброя поступалася перед луком щодо влучності і дальності стрільби. Отже, сагайдак, куди вкладалися лук і стріли, був обов'язковим елементом спорядження запорожця.

Перевагою козацького війська перед західноєвропейськими військовими силами було те, що у запорозьких козаків існувала комбінація наступальної зброї та зброї захисту. Разом з мушкетом козак мав, як правило, і спис. Саме в такому напрямку і пішов розвиток вогнепальної зброї, коли до рушниці приєднали багнет — нащадок списа. А у західноєвропейських арміях ще й у XVIII ст. — мушкетери були відділені від пікінерів.

Крім зброї, належної амуніції, запасу харчів і пороху, кожний козак, який мусив поєднувати бойові дії з саперними роботами, мав шанцевий інструмент, що також прив'язувався до паска — сокиру, лопату та мотику для насипання валів, копання ровів, будування укріплень, шнури та гаки для зв'язування і зчеплювання возів у табір.

Своєрідним видом «зброї» козацтва була військова музика, яку досконало розвинула Запорозька Січ. У козацькій військовій музиці особливе місце займали духові та ударні інструменти: труби, сурми, тулумбаси (литаври), барабани та бубни. Вони використовувались у Запорозькому Війську як сигнали в походах і боях та під час урочистих зустрічей послів, гостей та ін. Кожна труба мала певне призначення: сповіщати про сідлання коней, посадку вершників, вирушення у похід тощо. Очевидно, у Війську Запорозькому існувала система сигналізації, яку в потрібний час трубачі виконували на своїх інструментах. На трубах, сурмах та ударних інструментах у козацькому війську виконували спеціальну похідну музику та урочисті п'єси. До складу полкової музики входили трубачі («тринбачі»), сурмачі, довбиші (литаврисґи), «пищалки».

Тулумбаси у Запорозькому Війську використовувались в основному для зв'язку. З їх допомогою скликали ради козаків чи старшин, повідомляли про загрозу наступу ворогів, а іноді навіть передавали накази по всьому війську чи полку під час бою. Тулумбаси були найрізноманітніші за розмірами. В деякі з них били відразу вісім чоловік. Ці великі литаври називали ще набатом і тримали лише в самій Запорозькій Січі. В походи брали малі тулумбаси, які довбиші прив'язували до сідла коня. Такі інструменти мала кожна військова частина козаків. Часто траплялося, що набати, менші тулумбаси, барабани та бубни використовували під час сутичок з ворожим військом. Це була своєрідна психічна атака. Сильні, як гарматні постріли, звуки набата разом з гуркотом тулумбасів та пронизливим тріскотінням барабанів і бубнів викликали у ворожому війську паніку і примушували до втечі.

Климентій Зінов'їв, український поет, який жив на зламі XVII — XVIII століть, змалювавши у віршах усі ремесла, які тільки існували на Україні, присвятив окремого вірша виконавцям військової музики: «Про довбишів, що в бубни бубнять і про тринбачів, що в труби трублять і в сурми сурмлять».

Довбиш ігри військові гарно відправляє,

Але також і тринбач в тринби витрублює...

...Довбиш раду теж, бува, вибубнить народу,

І так само підніма військо до походу.

Перемогу стануть нам труби витрубляти,

Коли військо свій тріумф розпочне справляти.

Бубнять звечора в Січі — війську на похвалу,

І уранці, коли там Богу творять славу.

Тож музикам військовим добре ми сприяєм

І, як чесних війська слуг, щиро похваляєм.

В історичних джерелах зустрічаються згадки про похідну і бойову козацьку військову музику. В 1637 році капелан польського війська Окольський бачив, як просувався козацький загін під проводом гетьмана Павлюка: «Козаки в числі трьох тисяч, граючи на жоломійках, б'ючи в бубни, йшли з корогвами та із знаком над старшим полковником — під білою корогвою і бунчуком з двома хвостами».

До складу козацької військової музики входив і струнний інструмент — кобза (бандура). Виконавці-кобзарі здебільшого були вихідцями з козацтва, із Запорозької Січі.

Кобзарство — унікальне явище, яке не має аналогів у світовій історії, зародилось на Запорозькій Січі і є видатним мистецьким і загалом духовним здобутком запорозького козацтва. Кобзарство було визначним своєрідним явищем української народної культури, громадського життя українців. Кобзарям належить славне місце в історії українського народу, у розвитку військових і політичних подій на Україні. М. В. Гоголь назвав їх охоронцями бойової слави нашої Батьківщини, поетами й літописцями.

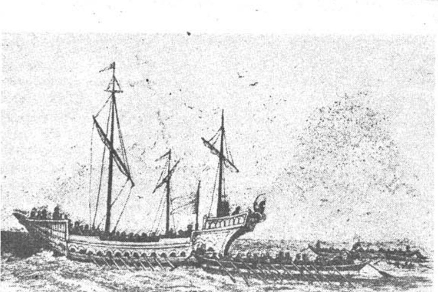
Виконуючи в супроводі бандури думи та пісні, оспівуючи героїв визвольної боротьби, кидаючи заклики до повстання, запалюючи на перемогу, кобзарі піднімали народ на боротьбу проти іноземного панування, проти кріпосницького гноблення. Вони пробуджували і розвивали національну самосвідомість українців.

Але чи не найбільш важливим було те, що кобзарі самі брали участь у боях і походах. Вони офіційно входили до складу Запорозького Війська і разом з довбишами, сурмачами, тримбачами та іншими виконавцями грали козацьку військову музику. Такі воїни носили бандуру поряд із списом або шаблею, не розлучались з нею ні в курені, ні в походах, ні в боях, співаючи своїм побратимам у перепочинку між боями, на марші і в години дозвілля.

Багато пісень та дум було створено кобзарями під час походів. Свіжо та яскраво звучать для нас навіть стародавні думи XVI — XVII ст. саме тому, що їх складали учасники подій. Кобзарями ставали також ті козаки, що втрачали зір у боях чи в полоні і були музично та поетично обдарованими людьми, з блискучою пам'яттю. Їм доводилося запам'ятовувати думи, що мали часом по 300 рядків.

Кобзарі були надзвичайно шанованими в Запорозькому Війську і взагалі в українському суспільстві.

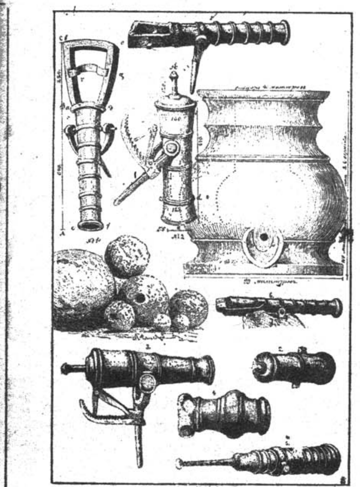
(Далі буде).

Своєрідним видом «зброї» козацтва була військова музика: труби, сурми, тулумбаси, барабани та бубни.

Кобзарство — унікальне явище, яке не має аналогів у світовій історії, зародилось на Запорозькій Січі, ставши видатним мистецьким і духовним здобутком запорозького козацтва.

Вибух «уповільненої» дії

Щораз, проходячи повз це сумне місце, відчуваю докори сумління, ніби у тому, що сталося, є й моя частка провини, хоча коли за великим рахунком, то певною мірою саме так. Бо в минулі роки, пам'ятається, хай зрідка, та все ж на сторінках газет з'являлися замітки на зразок «Відлуння війни», де застерігалося: обережно, можливі знахідки боєприпасів, попереджайте дітей. Не кажу вже про своє повоєнне дитинство, коли снаряди там траплялися, мов тепер бляшанки в лісі, а патрони виплювалися сапою прямо на городі. Серед моїх однолітків немало покалічених, поранених отими «подарунками» війни. Нині те призабулося, збайдужіли ми до небезпеки. А воно подеколи нагадує про себе...

ТОГО червневого дня минулого року (треба ж: за день до річниці початку війни!) Уляна Олексіївна прийшла з хлопцями додому з городу. Помилися нашвидку, і Володя попросився:

— Мамо, можна я піду погуляю трохи?

— І я теж, — підхопився меньшенький, Сашко. — Я вже качки відпас, побігаю.

Вона засипала в окріп локшину, хлопці люблять з маслечком і цибулькою, а сама присіла, підперши щоку рукою, задумалася. Особисте життя не вдалося, кажуть же: як гроші до грошей одним, так лихо до лиха — іншим. Дочка теж недоладна, народила (без батька) двох хлоп'ят, сама десь повіялась. Позбавили її материнських прав, то вона, баба, всиновила онуків, мамою її називають. Мусить на старості виводити в люди на куценьку пенсію.

Від невеселих дум її одірвав гучний вибух десь неподалік. Глянула у вікно — люди біжать, крик здійнявся. «Балон з газом, мабуть, у когось вибухнув», — подумала та й собі побігла вниз дізнатися, що там. Біля двох чотириповерхових будинків людей зібралося, щось стривожено гомонять. Побачили її — знітилися, поглядів уникають. У неї серце обірвалося.

...Через день були похорони. Таких ще не бачила Дмитрівка, і стільки сліз не проливалося, мабуть, ще з часів воєнного лиха. А їй не плакалося — душа роздвоювалася: у 14-й дитячій лікарні Києва лежав Сашко. Без ніжки, понівечений, але живий.

Щоправда, стан його часто бував критичним, і лікарі казали, що буквально вирвали молодесеньке життя у смерті. Потроху став одужувати. Прийде вона, було, до палати, плаче гірко, дивлячись на його зранене тільце, а воно мале, нерозумне, гладить їй руку, промовляє:

— Не плач, мамо, то мою ніжку забрали на лікування. Ось принесуть — і підемо додому...

Та додому хлопчик зміг повернутися лише через чотири місяці. Що вона за той час пережила — одному Богу відомо. Сплакалася вся, зсохлася, і без того низенька, ще більше до землі пригнулася. Але якби то вона знала, що тільки цим горем обмежиться. На неї звалилося ще одне — пересуди. Нібито, це вона винна у тому, що сталося, бо погано доглядала хлопців.

Знайшлися злі язики, які звинувачують Уляну Олексіївну Сулим у тому, нібито вона «грає» на лихові, щоб... назбирати грошей. Подейкують: он їй кладуть гроші на ощадкнижку. Справді, люди з щедрою душею, почуттям милосердя поклали дещицю грошей, прочитавши інформацію про вибух у районній газеті та почувши про нещастя по радіо. Але гроші ці — Сашкові, і скористатися він ними зможе тільки після досягнення повноліття. До речі, переказували гроші люди з Києва, Вінниці, інших областей, куди, може, випадково долинула звістка про цю страшну трагедію, назбирали трохи більше 2500 карбованців. І все. Жодного внеску не було із тієї ж Дмитрівки, а ось дехто із її жителів позаздрив...

А гроші їй ой як не зашкодили б! Лікарі радять: щоб швидше одужував хлопчик, треба йому поживне харчування, ікорочки б... А за що?..

Нещодавно побував на сесії сільської Ради голова райвиконкому В. Кравчук, почув про цю історію, страшенно обурився, що ніхто не спромігся поворухнути пальцем, а є ж можливість виділити непогану пенсію, і пообіцяв допомогу. Ну що ж, краще пізно, ніж ніколи.

Уляна Олексіївна вже чималенько живе на світі, здається, добре знає нашу «рідну» бюрократичну систему, але по-справжньому, виявляється, познайомилася з нею тільки тепер.

Ситуація

Це тільки подумати: Володя, якого давно поховали, на маленькій могилці якого вже і квіти встигли вирости та приморозитися, півроку... вважався живим: свідоцтво про смерть його змогли видати тільки в грудні, бо «не було підстав».

Чому? Виявляється, правоохоронні органи і військові, що виїздили після вибуху на місце події (на жаль, мені так і не вдалося з'ясувати, хто у Дмитрівку приїздив), не склали елементарного обов'язкового у таких випадках акта обслідування. Через це Сашкові тепер не можуть нарахувати пенсію як потерпілому внаслідок «залишковых явищ воєнного часу». Щоправда, у районній дитячій лікарні йому видали довідку як «травмованому» та «інваліду з дитинства», але там жодного слова не сказано, що сталося це через вибух снаряда. Отже, пенсія йому за такою довідкою належить майже втричі менша.

... Я розумію чиновників (перепрошую, інакше не можу назвати медиків, які видавали таку довідку), що їм треба було «відреагувати», щоб від них відчепилися. Але невже нікому не спало на думку, що шестирічному хлопчику ще довго жити на світі, одному - однісінькому, що бути йому інвалідом, а значить, рахувати все життя кожну копієчку, що мине час — і ніхто не візьметься з'ясовувати, де ж поділася його ніжка, що... Якщо думка не дійшла, то чому ж серце не відчуло? А якби це (не дай, Боже!) стосувалося їхніх дітей чи близьких — невже б отак казенно діяли?!

Належних документів довго не могли видати у районній прокуратурі. Кілька разів приїздили за ними голова виконкому Милівської сільради В. Щербань, депутат сільради Р. Сергєєва, та заступник прокурора Ткачов усе обіцяв «завтра», аж доки не втрутився прокурор В. Федоренко: документ народився наступного ж дня.

Раїса Аюпівна Сергєєва, що сприйняла горе сім'ї Сулим, як своє, каже:

— Мене дивує: я 28 років працювала головним бухгалтером, знаю, що для списання, скажімо, алюмінієвих ложок треба безліч документів оформити. І оформляють! А тут ідеться про людське життя — і така недбалість, така байдужість. Що ж то за суспільство таке?

Мені довелося говорити з одним із дмитрівчан, який вивив «відвертість»: «Та вона хоче скористатися горем, щоб вибити собі квартиру в новому будинку, та ще й на першому поверсі».

А таки хоче! Бо бачила, як котився з другого поверху її Сашко, як зламав милицю. Бо несла його, перепочиваючи через сходинку, додому на другий поверх. Бо думає: скільки я там іще проживу, а йому потім мучитися. Бо сподівається, що, може, якась старенька візьметься доглядати її сина (чи онука), тож краще згодиться, коли житиме він таки на першому поверсі.

І ще одна гриза не дає спати жінці. Єдина Сашкова ніжка, по суті, не діє: осколок перебив сухожилля, нерви, тому до пальчиків не доходить кров, він не відчуває своєї стопи. Та ще страшніше те, що відкривається виразка, яка погано загоюється, ніякі, доступні для хлопчика ліки не допомагають. Чи не втратить він її зовсім? Професор, котрий оглядав його, сказав, що потрібна операція, але у нас її ніхто не зробить. От якби за кордон... Скажімо, в Канаду. Але необхідна валюта. Треба комусь «пробивати» поїздку. Нарешті, потрібен і провідник. Чи то знайдеться хто, що зможе врятувати це юне життя, цього маленького громадянина України, цю істоту Землі?

Пригадався читаний нещодавно випадок із життя української діаспори: загинули батьки двох дітей, і тоді громада взяла на себе їх утримання, пояснюючи: дві душі українські будуть врятовані для майбутнього. Невже ми неспроможні врятувати, зберегти життя громадянину своєї Батьківщини?

...Частенько проходжу повз те місце, де покійний Володя вдарив об асфальт снарядом і звідки осколки розлетілися увсібіч, пронизавши шибки у кількох квартирах. Це місце позначене дерев'яним трикутником, у якому завжди, навіть тепер, у морози, стоять квіти і лежать цукерки і коржики. Може, сюди прилітає Володина душа, хай поласує, він так любив їх! Іноді тут бачать дві постаті: хлопчини на милицях і маленької, згорбленої старенької. Вони мов докір усім нам. І пересторога.

Микола ФЕДОРЕНКО,
журналіст.

Києво-Святошинський район Київської області.

ВІД РЕДАКЦІЇ. Звертаємось до свідомості всіх, кому доведеться прочитати цей матеріал, — членів різних партій і безпартійних, віруючих і атеїстів, — будьте милосердними, допоможіть! Можливо, хтось надішле карбованця, у сім'ї Сулимів і йому будуть раді, може, хтось не пошкодує валюту, а ні — то й добре слово, слушна порада допоможе. Адреса: 255260, Київська область, Києво-Святошинський район, с. Дмитрівка, вул. Молодіжна, 3, кв. 4, Сулим Уляні Олексіївні.

P. S. Коли матеріал уже було підготовлено до друку, з Києво-Святошинського райвиконкому повідомили, що Саші встановлено щомісячну стипендію у розмірі 100 карбованців.

ЮРИДИЧНА КОНСУЛЬТАЦІЯ

Я працюю в радгоспі ветеринарним лікарем. Використовую власну автомашину у службових справах. Чи повинно господарство виплачувати мені компенсацію? — запитує Сухомлин з Вишгородського району на Київщині.

Згідно з листом Міністерства фінансів СРСР і Держплану СРСР від 22 квітня 1988 року № 73 така компенсація виплачується тим працівникам, виробнича діяльність яких пов'язана з необхідністю систематичних службових поїздок.

Компенсація виплачується щомісяця. Її граничний розмір залежить від марки автомашини. Так, для власників «Запорожців» він становить до 89 карбованців, «Жигулів» (крім ВАЗ-2121) — до 124 карбованців, «Москвичів» — до 133 карбованців, «Волг» і ВАЗ-2121 — до 152 карбованців на місяць. Конкретні ж розміри відшкодування витрат встановлюються за домовленістю між адміністрацією і працівниками.

Як оформляється виплата компенсації? Для її одержання працівник подає в бухгалтерію підприємства, установи, організації завірену копію технічного паспорта особистого автомобіля. Підставою для виплати компенсації є наказ керівника.

Виплата провадиться одночасно з видачею заробітної плати за другу половину місяця.

Зауважимо, що за час перебування працівника у відпустці, відрядженні, невиходу його на роботу через хворобу або з інших причин, коли особистий автомобіль у службових справах не використовувався, компенсація не нараховується.

Я працювала у вихідні дні. За ці дні мені належить заробітна плата чи відгули? — запитує Поштаренко з Луганська.

Згідно зі статтею 72 Кодексу законів про працю УРСР робота у вихідний день може компенсуватися, за згодою сторін, наданням іншого дня відпочинку або в грошовій формі у подвійному розмірі.

У скільки років за новим пенсійним законодавством йдуть на пенсію колгоспні доярки? — запитує Савченко з Томашпільського району Вінницької області.

Відповідно до пункту «д» статті 14 Закону СРСР «Про пенсійне забезпечення громадян в СРСР» (прийнятий 15 травня 1990 року) жінки, які працюють доярками (операторами машинного доїння), свинарками-операторами у колгоспах, радгоспах, інших підприємствах сільського господарства, мають право на пенсію за віком після досягнення 50 років і при стажі зазначеної роботи не менше 20 років за умови виконання встановлених норм обслуговування.

Причому за наявності цих умов пенсія призначається незалежно від місця останньої роботи.

Закон СРСР від 15 травня 1990 року для всіх категорій населення буде введено в дію з 1 січня 1992 року.

Семен КАРЛИЦЬКИЙ.

ГАРАНТ СТАБІЛЬНОСТІ ЧИ ЗАГРОЗА СУВЕРЕНІТЕТУ?

Заочне контрв'ю офіцера військової академії ППО сухопутних військ ім. О. М. Василевського підполковника Леоніда Алганова та голови колегії Руху з військових питань Віталія Чечила.

— Нещодавно в Києві відбулася науково - практична конференція «Зовнішня і внутрішня безпека України». Яка була мета конференції? Які питання на ній розглядались?

Л. А.: — Еще до ее открытия обратил внимание, что среди собравшихся почти не было людей в военной форме, хотя цель сбора это вроде бы предполагала. Зато заметил немало функционеров Руха, УРП, деловито снующих в фойе. Попытки пообщаться с участниками конференции, как правило, заканчивались их горячими монологами, в которых звучал однообразный набор слов: империя, оккупация, коммунистический террор, диктат Москвы... После небольшого вступительного слова народного депутата УССР И. Деркача, открывшего конференцию, к собравшимся обратился заместитель председателя Верховного Совета В. Гринев. Он начал с заявления о том, что идея создания украинской национальной армии уже созрела. Отметил, что государственную стабильность Украины невозможно обеспечить без воинских формирований, подчиненных парламенту. Прозвучали стандартные для партии демократического возрождения требования деполитизации армии. Иллюзии относительно характера этой конференции у меня улетучились. Цели стали ясны: вновь попытаться «научно» обосновать стремление деструктивных сил растащить армию по национальным квартирам.

В. Ч.: Конференція ставила на меті розглянути ситуацію у війську і реальні шляхи створення Української національної армії. На конференцію приїхали офіцери, які служать на Україні, військовослужбовці запасу, народні депутати України, представники штабу Київського округу, політуправління, військових училищ і академій. Було заслухано ряд концепцій створення Української національної армії. Навколо однієї з них, яку запропонував полковник А. Кошіль, розгорнулася дискусія. Виступаючі наголошували, що без власної армії не може бути й мови про державний суверенітет України. Бо існуюча союзна армія не лише не виражає інтересів республік, а навпаки, використовується політиками центру для силового придушення прагнення народів бути вільними.

— Яким ви бачите майбутнє війська? Чи залишиться воно єдиним загальносоюзним, чи розпадеться на національні армії?

Л. А.: Мы уже имеем печальный опыт создания так называемых национальных формирований в Закавказье. Содержание каждого полка ежемесячно обходилось там в 35 миллионов рублей. Не таким уже бескорыстным оказался «патриотизм» борцов за свободу. Немудрено, что почувствовав силу власти, которую дает автомат, «патриоты» не очень спешили расстаться с оружием. Многие из них превратились в самых заурядных бандитов. И сегодня еще продолжают звучать в республике выстрелы. Льется кровь, гибнут люди. Такой оказалась цена укрепления суверенитета с помощью силы. Таким оказался и атрибут державности — своя родная национальная армия.

В. Ч.: Процес створення національної армії на Україні може проходити лише з урахуванням інтересів забезпечення безпеки як України, так і інших союзних республік. Сьогодні створювати незаконні військові формування недопустимо. Це дестабілізує обстановку і призведе до громадянської війни. Але абсолютно очевидно, що нинішня загальносоюзна армія не має ніякого майбутнього. Вона перетворилась на гальмо подальшого поступу республік до повного суверенітету. Починати створення української армії треба з соціального захисту військовослужбовців, які служать на Україні. Три військових округи (Київський, Прикарпатський і Одеський) і Чорноморський флот поступово, еволюційним шляхом перетворяться на Українську національну армію.

— Чи може бути державний суверенітет України реальним без створення своєї армії?

Л. А.: Может. Зачем нужна панам-демократам своя армия? Только ли атрибут державности хотят видеть в ней те, кто претендует на роль выразителей воли украинского народа? Нет, вооруженные силы для представительских функций не создаются. Опасности извне, как утверждают приверженцы идеи образования национальной армии, не существует. «Россию Ельцина» они объявили «надежным союзником». Зачем же тогда своя армия, и с какими врагами она должна бороться? Любому непредубежденному человеку совершенно ясно, для каких целей нужны националистическим кругам свои воинские формирования. Ответ на этот вопрос дали события в Закавказье, Прибалтике, Молдове. Те, кто пытается разоружить Вооруженные Силы, развести их по национальным квартирам, преследуют далеко идущие цели. Совершенно очевидно, что развал армии стократно облегчит развал Союза ССР, ибо армия — это мощный стабилизирующий фактор. Развал армии создает предпосылки для захвата власти, ибо армия — это основное препятствие для новоявленных претендентов в диктаторы.

В. Ч.: На території України розміщується 1 мільйон 200 тисяч військовослужбовців Збройних Сил СРСР, абсолютно не підконтрольних органам влади республіки. Про який же суверенітет можна говорити? Особовий склад цієї армії на 70 відсотків складається не з громадян України і майже 100 відсотків найбільш відповідальних посад у ній теж займають не громадяни України. Очевидна наявність образливої недовіри Кремля до українського народу. Старий імперський закон «поділяй і володарюй» діє. Громадяни України не призначаються не тільки на такі посади, як командуючі округами, але солдатові корінної національності не дозволяється на своїй землі навіть охороняти склади боєприпасів. Верховна Рада України не має змоги здійснювати контроль за переміщенням та військовими діями частин союзної армії, які дислокуються на Україні. То де ж той суверенітет? І це при тому, що Україна щорічно витрачає на утримання війська і гонку озброєнь 90 мільярдів карбованців. Невже ми не маємо куди розумніше витратити ці кошти? Хто збирається на нас нападати, що ми тримаємо такий важкий тягар на плечах свого змученого народу? Чи не прийшла пора дешевшим способом мати більш боєздатну армію України?

— Які закони є і могли б стати юридичною основою створення республіканських військових формувань?

Л. А.: «Демократы» решительно отправились в поход за создание своей армии, национальной по форме, националистической по содержанию. Пока они рассчитывают создать ее на законной основе, используя право, закрепленное в Декларации о суверенитете, и совершенно игнорируя различие между правом и целесообразностью. Если это не удастся, наиболее экстремистские круги заявили о своей готовности приступить к созданию повстанческой армии, уже без всяких законных оснований. По какой бы схеме ни шло создание УНА, ее традиции, символика и атрибутика ясны и очевидны. Но ведь это традиции битых «героев».

В. Ч.: Це насамперед Декларація про державний суверенітет України, в розділі 9 якої сказано: «Українська РСР має право на власні Збройні Сили».

Верховна Рада України, щоб втілити цей розділ у життя, мусить прийняти насамперед закони про військову службу офіцерів-громадян України, про строкову військову та альтернативну службу, про пенсійне забезпечення військовослужбовців.

Без власних Збройних Сил Україна ніколи не зможе стати повноцінною державою, суб'єктом міжнародного права. Будь-яка держава, яка формує власні державні структури, не може обійтися без своїх Збройних Сил, які б захищали її народ і територію. Україна має значну територію і 52 мільйони населення. Їй є що захищати.

Контрв'ю підготував Валентин ЛАБУНСЬКИЙ, військовий оглядач «Голосу України».

«ДЕМОКРАТЫ» РЕШИТЕЛЬНО ОТПРАВИЛИСЬ В ПОХОД ЗА СОЗДАНИЕ СВОЕЙ АРМИИ, НАЦИОНАЛЬНОЙ ПО ФОРМЕ, НАЦИОНАЛИСТИЧЕСКОЙ ПО СОДЕРЖАНИЮ. ПОКА ОНИ РАССЧИТЫВАЮТ СОЗДАТЬ ЕЕ НА ЗАКОННОЙ ОСНОВЕ. ЕСЛИ ЭТО НЕ УДАСТСЯ, НАИБОЛЕЕ ЭКСТРЕМИСТСКИЕ КРУГИ ЗАЯВИЛИ О СВОЕЙ ГОТОВНОСТИ ПРИСТУПИТЬ К СОЗДАНИЮ ПОВСТАНЧЕСКОЙ АРМИИ.

БЕЗ ВЛАСНИХ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНА НІКОЛИ НЕ ЗМОЖЕ СТАТИ ПОВНОЦІННОЮ ДЕРЖАВОЮ, СУБ'ЄКТОМ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА. БУДЬ-ЯКА ДЕРЖАВА, ЯКА ФОРМУЄ ВЛАСНІ ДЕРЖАВНІ СТРУКТУРИ, НЕ МОЖЕ ОБІЙТИСЯ БЕЗ СВОЇХ ЗБРОЙНИХ СИЛ, ЯКІ Б ЗАХИЩАЛИ ЇЇ НАРОД І ТЕРИТОРІЮ.

Фото Сергія П'ЯТЕРИКОВА.

ВЕСНЯНІ ТУРБОТИ САДІВНИКІВ

У березні, насамперед, треба обов'язково закінчити знімання і знищення гнізд білана жилкуватого, золотогуза та яйцекладок кільчастого і непарного шовкопряда.

Штамби (стовбури) дерев слід очистити від старої відмерлої кори, зібрати і спалити її та поновити побілку стовбурів і скелетних гілок 20-процентним вапняним молоком (2 кілограми гашеного вапна на 10 літрів води та 1 літр молочних відвійок), щоб знищити шкідників, які зимували у щілинах. Якщо на деревах є мох і лишайники, їх обробляють чотирипроцентним розчином залізного купоросу. Лікують дупла і рани на корі штамбів і скелетних гілок, які утворилися внаслідок пошкодження морозом, гризунами, ураження чорним раком, неправильної обрізки тощо. Уражені місця зачищають ножем до здорової деревини, дезинфікують 1—3-процентним мідним купоросом, замазують глиною з коров'яком (1:1) і обв'язують тканиною. Дупла цементують.

Для хімічної боротьби з шкідниками і хворобами застосовують лише ті препарати, які дозволені для використання в присадибних і колективних садах (нітрафен, препарати № 30, 30А, 30С, 30СС, 30М, бордоська рідина — для раннього весняного обприскування).

До розпускання бруньок яблуні, груші, вишні, сливи, персики, абрикоси, агрус, малину, смородину обприскують розчином нітрафену (300 г препарату на 10 л води). Для суниць готують меншу концентрацію — 200 грамів на 10 літрів, обробляють їх лише до початку відростання. Нітрафен ефективний проти зимуючих стадій шкідників і хвороб.

До розпускання бруньок (або на початку розпускання) яблуні, груші, сливи, абрикоси, черешні, вишні, смородину, агрус, малину обприскують 3-процентною бордоською рідиною проти грибкових хвороб. Для виготовлення 10 літрів 3-процентної бордоської рідини у дерев'яній чи іншій неметалевій посудині розчиняють 300 грамів мідного купоросу у п'яти літрах теплої води. Окремо розводять 400 грамів негашеного вапна у п'яти літрах води. Якщо використовують гашене вапно, то наважку збільшують у два-три рази. Розчин мідного купоросу поступово вливають у вапняне молоко (а не навпаки) і одразу використовують.

У плодоносних садах один раз на два-три роки треба внести органічне добриво (гній, компост) із розрахунку 50 кілограмів на 10 квадратних метрів удобрюваної площі під деревом. Пташиний послід дають сухим (1—2 кілограми на 10 квадратних метрів) або розведеним у воді, співвідношення 1:10. Мінеральні добрива бажано давати щороку (фосфорні і калійні — краще восени). Орієнтовні норми — аміачної селітри, наприклад, 0,5—0,7 кілограма на доросле дерево, суперфосфату — 0,7—1,0 кілограм, калійної солі — 0,5 — 0,6 кілограма. Якщо одночасно вносять органічні і мінеральні добрива, норму останніх зменшують наполовину. Добрива необхідно загортати у грунт, бажано на глибину 30—40 сантиметрів, щоб вони були ближче до кореневої системи.

Якщо осінньо-зимовий запас вологи в грунті недостатній, то вже в квітні поливають дерева і ягідники.

Павло МОРОЗ,
кандидат біологічних наук.

Фото Віктора СТЕРЛЬОВА.

ПОШТА СТОРІНКИ

На адресу редакції із зазначенням сторінки «Своїми руками» надходять листи-відгуки, листи-прохання, листи-рекомендації.

«Велике прохання: чи не зможете надати допомогу в одержанні поштою насіння овочевих та інших культур? З таким проханням я зверталася до харківського і бориспільського магазинів, але не одержала звідти ні відповіді, ні посилки».

К. ЄВТУШЕНКО.
Краматорськ
Донецької області.

«Українське радіо розповідало про грубу Любченка. Хто б розповів про це на сторінках газети?»

М. СКРИПНИК.
с. Розсохуватка
Маловисківського району
Кіровоградської області.

«Якщо можна, то друкуйте місячні календарі городника».

П. ВІЛОКІНЬ.
Бровари
Київської області.

Шановні читачі! Ваші прохання не завжди збігаються з можливостями редакції. Тому від її імені я звертаюсь з проханням до читачів, котрі змогли б вам допомогти. Гадаю, що такі знадуться, не виключено, що хтось із них захоче розповісти про грубу Любченка чи ознайомити з місячним (скажімо, квітневим) календарем городника й широкий загал.

«Я вже майже 20 років як позбулася каменів у жовчі і нирках своїм, домашнім, способом. Відмовившись від операції в лікарні, почала варити зерно вівса, а потім — і вівсяну солому. Вживала ліки по 3—4 рази на день. Приступів не стало. Пізніше в нирці було виявлено камінь. Лікарі визнали, що я маю з ним свій вік доживати. Але я щозими повторювала лікування і чергувала його з настоями трав. Камінь розчинився і вийшов».

В. ТКАЧУК.
Біла Церква
Київської області.

Як бачимо, порадою В. Ткачук можуть скористатися всі, хто страждає на жовчокам'яну хворобу. Можливо, дехто захоче детальніше розпитати її про лікування названої недуги, для тих зарані повідомляю, що проживає вона на вулиці Островського, 76.

В одній із сторінок розповідалось про травознавця з Вінниччини Василя Йосиповича Шевчука. Читачі Л. Петренко (вчителька, мати двох дітей) з Вінницької області, М. Федоренко з Мелітополя Запорізької області, Н. Купецька з Миколаївської області та інші цікавляться, де він проживає. Називаю його адресу: Вінницька область, Вінницький район, с. Лука-Мелешківська.

Садівник М. Мельник з Лисичанська Луганської області у своєму листі запитує, чи можна в сторінці поділитися досвідом вирощування карликового саду, в якому налічується 14 сортів яблук, 15 — винограду. Будь ласка, Миколо Петровичу, читачі і редакція вам будуть за це тільки вдячні.

Володимир РУБЧАК.

ПІРАМІДА З ГРИБІВ

Останніми роками у багатьох країнах світу освоєно вирощування грибів, які розвиваються на мертвій або й живій деревині. Найкраще опрацьовано методику вирощування плевроту черепичастого (його ще іноді називають глива, як у Чехо-Словаччині, або вешенка, як у Росії). Вирощувати плеврот можна по-різному, але найпростіше на відрізках стовбура осики, берези, тополі чи інших листяних порід завдовжки 30 сантиметрів і діаметром від 15 до 35 сантиметрів. Освоїв цю технологію і садівник-аматор з Макіївки Донецької області В. Іванов. Міцелії Валерій Георгійович придбав у Підмосков'ї. В затіненому місці садка він викопує ямки завглибшки 15 сантиметрів, насипає шар міцелію завтовшки 1—1,5 сантиметра, а зверху ставить колоду і обгортає її землею. Знову насипає шар і ставить другу колоду, шар міцелію і третю колоду... Виходить своєрідна піраміда.

Щоб до осені одержати перший урожай, потрібно висіяти міцелій наприкінці травня — на початку червня і злегка поливати з поливальниці. Гриби дружно обліпляють колоди. З однієї піраміди В. Іванов збирає до 3 кілограмів грибів. Тим, хто зацікавиться вирощуванням плевроту, аматор радить звертатися до нього за адресою: 340072, Донецьк-72, радгосп «Широкий», виробниче об'єднання «Каскад».

Алла КАПІТУЛЬСЬКА.

БРОКОЛІ — НАЙСМАЧНІША КАПУСТА

Назву ця овочева рослина одержала від італійського слова, що означає паросткова капуста. Її культивували стародавні римляни близько двох тисяч років тому. Серед капустяних рослин броколі відзначається найвищою харчовою цінністю. Вона багата на мінеральні солі калію, кальцію, фосфору, магнію, літію, на аскорбінову кислоту та вітаміни групи В, РР, Є, а також каротин, з якого утворюється вітамін А. За складом усіх цих необхідних організму людини речовин броколі переважає цвітну капусту. У білку броколі є речовини, які перешкоджають нагромадженню холестерину. Цінна броколі й тим, що справляє сприятливий вплив на травлення.

Смак броколі близький до цвітної капусти, але більш пряний і пікантний. В їжу використовується в свіжому, замороженому та консервованому вигляді. Готують страви з неї, як і з цвітної капусти.

Броколі добре себе зарекомендувала в країнах Західної Європи як дієтичний продукт харчування для дітей, хворих на атеросклероз, печінку та різні хвороби шлунка. В Голландії броколі рекомендують жінкам з третього місяця вагітності. В літературі є відомості про можливість використання її при променевій хворобі.

У Києві страви з броколі подають у дитячому комбінаті заводу імені Лепсе, їдальні заводу імені Артема та окремих дієтичних їдальнях. І не випадково деякі дослідники називають броколі полівітамінним концентратом.

Про цінні властивості цієї рослини повідомляють й овочівники-аматори. Зокрема, М. Роницький з Тернопільщини зазначає, що через склероз судин головного мозку часто втрачав свідомість, а коли почав вирощувати броколі і вживати її, позбувся хвороб. Смачні суцвіття та паростки в свіжому та відвареному вигляді, вони поліпшують роботу шлунка та кишечника, — повідомляє А. Нестеренко з Сумщини.

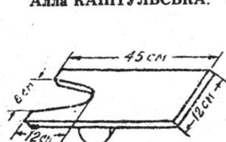
Розмножується ця рослина насінням. Розсаду вирощують так, як і цвітної капусти. Капуста броколі менш вибаглива до умов живлення, ніж білоголова капуста рання. Вона добре росте на сірих опідзолених грунтах, чорноземах звичайних та чорноземах опідзолених. Придатні під броколі також заплавні грунти, пониззя та припарникові ділянки. Під зяблеву оранку чи перед висаджуванням розсади або сівбою насіння потрібно вносити 1,5—2 центнери суперфосфату, 1—1,5 центнера калійної солі та 2—3 центнери аміачної селітри. Розсаду висаджують у грунт на початку — в середині квітня одночасно з ранньою білоголовою капустою з площею живлення 70×50 сантиметрів. Догляд за броколі полягає в систематичному розпушуванні міжрядь до змикання рядків, підживленні (особливо азотними добривами) та підгортанні рослин. Одночасно з висадженням розсади можна висівати безпосередньо в грунт і насіння.

Проріджувати ділянку починають після появи сходів на відстань 40—50 сантиметрів, залишаючи в гнізді 2—3, а через 10—15 днів одну рослину. Ця капуста не потребує затінення головок.

Головки броколі починають достигати наприкінці травня і на початку червня — на 10 — 12 днів раніше, ніж у цвітної капусти.

Броколі відзначається великою холодостійкістю, що дає можливість вирощувати її аж до пізньої осені.

Василь ГРИНЬ,
провідний науковий співробітник ЦРБС АН УРСР,
кандидат сільськогосподарських наук.

ЧОБОТИ МОЇ

Чоботи для жителів села — незамінне взуття. А знімати їх, особливо людям похилого віку, буває важко. Можна виготовити для цього простий пристрій, який і стане в пригоді.

Візьміть дошку завтовшки 2 см, завширшки 12 см, завдовжки 45 см. Зробіть конусоподібний виріз, як вказано на малюнку, знизу прибийте дерев'яний валик. Вставивши в отвір взуту в чобіт ногу, другою наступайте на дошку зверху. Невеличке зусилля — чобіт знято.

ТЕЛЕФОНИ РЕДАКЦІЇ ГАЗЕТИ:

Головний редактор — 446-92-11

Заступники головного редактора — 446-70-42, 446-91-16, 446-91-37, 446-91-96.

Відповідальний секретар — 446-72-63.

Завідуючий корсіткою — 446-60-22.

Відділи:
міжнародний — 446-91-20,
листів — 441-88-28,
економіки — 441-88-07,
аграрний — 441-86-18,
парламентський — 441-84-52, 441-85-64,
охорони здоров'я — 441-88-06,
соціальних питань — 441-88-55,
екології — 441-88-58,
культури — 441-86-44,
спорту — 441-88-08,
інформаційний — 446-61-13,
історії України — 448-88-62,
військових питань — 441-88-52,
реклами — 441-89-44.

НАД НОМЕРОМ ПРАЦЮВАЛИ:

Заступник головного редактора — Анатолій Горлов.

Чергові редактори — Віктор Косарчук, Анатолій Солонський.

Автори макета — Анатолій Мироничев, Леонід Підлужний.

Випусковий — Леонід Клюско.

Оформлення — Володимир Кисельов.

Коректори: Леся Онищенко, Валентина Лукаш, Євгенія Оратовська, Олена Чоповська, Галина Каблак.

Верстальники: Тетяна Балюк, Алла Будникова, Марія Солодюк, Ольга Яценко, Анатолій Артеменко, Сергій Скаженюк.

Лінотипісти — Віктор Процун, Раїса Гринюк.

* * *

Ордена Леніна комбінат друку видавництва «Радянська Україна», 252047, Київ-47, проспект Перемоги, 50.

Індекс 60955.

Тираж 166.300.

Передплатна ціна на рік 19 крб. 80 коп.

Зам. 03150561.